KA JINGSUK KUM KA WAH

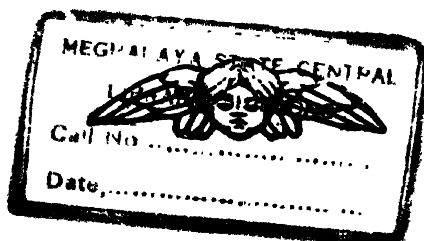
DA U REV. L. DKHAR BA.,BD.

KA JINGSUK KUM KA WAH

Da

U Rev. L. Dkhar, B.A., B.D.

Khasi Jaintia Presbyterian Press, Shillong.

HA KI RIEWNGEIT BAROH KIBA LA IOHMAD
IA KA JINGTREI U MYNSIEM BAKHUID
BAD KIBA LA SHEM KA JINGIM
KABA KYRHAI HA U JISU
KHRIST U TRAI
JONG KI.

Pev L Dkhar

KA KTIEN LAMPHRANG

Nga dap tang da ka jingsngewkmen kaba khraw shibun eh ha la ka jong ka mynsiem ban ainguh pat ia U Blei sa shisien na ka bynta kane ka kot : "KA JINGSUK KUM KA WAH", kaba U la pynkhih hapoh jong nga ban thoh bad pynmih ia ka. U Blei uba stad bad uba phylla um shym la pynshongthait satia ia ki kti jong nga hadien ba nga la dep pynmih ia "KA JINGSHEM MYNSIEM U KHRISTAN" bad KA "KA DING BAMEH". Mynta pat da ka jingisnei bad jingiarap jong U, nga la lah ban thoh sa ia kane kawei pat ka kot kum ka jingpynphriang ia ka Gospel ka Jingpynim jong U. Nga sngewnguh bad sngewburom ruh ia kiba bun ki parabangeit, khamtam ki pastor bad tymmen basan kiba la pynshlur bad ai mynsiem ia nga ban nang iaid shaphrang ha kaba thoh bad pynmih ia ki kot Niam kiba lah ban tei ia ka jinglong jingim khristan ha ka ri jong ngi.

Ka jingmut jong kane ka kot kumba ka long ka kyrteng jong ka ka long kumne harum :—

"Ka jingsuk jong kane ka pyrthei kam long ei ei ruh em haba ianujor bad ka jingsuk kaba U Jisu Khrist U ai hapoh jong ngi. Ka jingsuk ka jong U Jisu kam ju sahkut hajuh. Nyngkong ka dap hapoh ka dohnud bad na ka jingshlei jong ka ka tuid ia ka jingim u riewngeit baroh shilynter.

Ka jingsuk ba shisha ha ka jingim u riewngeit kam shong tang ha kawei ka sngi ba u ioh pdiang ia ka jingpynim U Trai Jisu, hynrei ka shong ruh khamtam eh ha ki sngi kiba hadien kiba u dei ban pynleit kum ka por shongbasa jong u ha kane ka pyrthei Ka jingsuk U Jisu ka donbor ban ri ia ka jingim jong ngi ha ka jinglong ba jai jai. Ka jingsuk U Jisu kan iai tuid ruh khlem sangeh hapoh jong ngi lada ngi pynkyntang bad ai ialade sha U man ka sngi.

Ka jingsuk ba jai jai ka pynkyrsoi hapoh ka jingim uba ngeit ia ka pukri um ka jingim bymjukut ban pynlong ia ka jingim jong u baroh shilynter: "KA JINGSUK KUM KA WAH". *"Ah ba men da la shah shkor ia ki hukum jong nga! te ka jingsuk jong me kan da la long kum ka wah" (Is 48 : 18).*

Ka Jingsuk kum ka wah ka don ka thymmei. Ka mih na kaba iasyllok bad U man ka sngi, na kaba pule bad pdiang ia ka Ktien Bakhuid jong U, na kaba shah ialam ha U Mynsiem Bakhuid na kaba leh ia ka mon bakhuid jong U, na kaba rakhe ia ki jingpbla jong U, na kaba sumar ia ki hukum jong U, na kaba iaid ha ki aiñ jong U, na kaba puson shaphang jong U, bad na kaba shaniah bad iaineh ha U.

Ka jingsuk kum ka wah ka long ka jingim ba thymmai kaba U Trai Jisu U ai ha u nongpop ynda haba u la kylla kaba mut na ki pop

jong u, iehnoh ia ki bad im pat ka jingim kaba pynkyntang bad aiti noh ialade sha U. Ka jingsuk kum ka wah ka ialam suk ia ka mynsiem u riewngeit ha ki kynta kiba khadduh ka jingim jong u sha ka duwar U Blei. Ngi ruh ngin ioh ia kane ka jingsuk ha ka jingim jong ngi lada ngin pdiang noh mynta ia U Jisu hapoh ki dohnud jong ngi Ka Ktien U Blei ka kyntu ieit ia ngi ka ong : "*Namar kata to kylla ka bamut, to wan phai khmat ruh, ban ioh pyndam noh ia ki pop jong phi, ba kumta kin ioh wan ki ..iom shong pyngngad na khmat U Trai*" (*Ki Kam 3 : 19*).

Ki jingbakla ki lah ban don hangne hangtai, hynrei nga ngeit ba ha kawei pat ka sien shon, ngan sa pynbha ia ki.

Nga kyrmen bad dwai ba kane ka kot kan kyrsiew ia ki nongpule ba kin iabeh ban ioh noh ia kane ka jingsuk kaba U Trai Jisu U la kular ban ai ha ngi".

"*Wad ia ka jingsuk bad to bud ia ka*" (*Salm 34 : 14*).

Shillong,
15th November 1977. } **L. Dkhar.**

KA JINGKYNTHOH LYNGKOT.

Nga la pule ia kane ka kot "KA JINGSUK KUM KA WAH" ba la thoh da U Rev. L. Dkhar.

Haba nga la pule ia ka, nga ainguh ia U Blei ba U la aibor ia une u rangbah ban pynmih ia kane ka jingthoh, kaba nga ngeit ba u la thoh ia ka lem bad ka jingpynshai U Mynsiem.

Kane ka kot kan biang bha ban ai jingshai-jingiarap ia kito kiba la ngeit bad kumjuh ruh ia kito ki bym pat ngeit ha U Khrist. Kan iarap ruh ia kito kiba shem ia ka suhsat-khuslai kiba long ka jingkit bakhia jong kane ka jingim.

Kawei kaba sngewtynnad ka long, ba ha ki bynta kiba bun jong ki jingthoh la pynskhem da kaba la pynshong ia ki ha ka nongrim jong ka Ktien U Blei. Kumta nga kyrmen ba ki nongpule kin da ioh ka jingmyntoi bad jingkyrkhu da kaba pule ia ka.

Shillong,
November 22nd 1977 R. Sone.

KA JINGKYNTHOH LYNGKOT

"Ka Jingsuk Kum Ka Wah"—Kane ka long ka kitab kaba Lai kaba u Nongthoh u la lah ban pynmih hadien ki artylli ki kitab kiba ula pynmih mynshuwa—"Ka Jingshem Mynsiem U Khristan" bad "Ka Ding Bameh".

Nga dap da ka jingkmen haba nga la ioh ka lad ban pule ia kane ka Kitab naba sdang haba kut. U Nongthoh ha ka Ktien Lamphrang jong u ula batai ia ka jingmut kaba don ha ka kyrteng jong kane ka Kitab—"Ka Jingsuk Kum Ka Wah".

Nga ainguh shibun eh ia U Blei ba ula buh ha ka dohnud bad ka mynsiem jong u Nongthoh ia ka jingsngewkhia ban pynmih ia kane ka Kitab ban long ka lad ia ka ban pynphriang ia ka Jingialap ia ka Gospel U Blei bad ia ka Jingpynim ei kaba da U Jisu Khrist Uba U Trai bad ba u Nongthoh um shym la tyngkai ban pyndonkam ia ki sap bad ki talent baroh na ka bynta ka burom jong U Blei.

Ha kine ki sngi kiba eh bad kiba shitom haba ha kiba bun eh ki Iing Khristan ka Jingsuk ka i kumba ka la phet bad ka nang phet noh sha jngai, kane ka kot kan da long ka Jingiarap kaba khraw shibun eh. Nga kyntu namarkata ba kawei pa kawei ka iing Khristan kan pule ia kane ka kitab lada ka kwah da shisha ban mad ia kata ka jingsuk kaba kum ka wah kaba palat ia ka jingshemphaag baroh bad kaba lah ban ri ia ki dohnud baroh ha U Khrist Jisu.

Nga duwai ba U Blei un nang kyrkhu kyrhai ia u Nongthoh bad ia ki jingpyrshang ki jong u baroh na ka bynta ka burom U Trai bad U Nongpynim jong ngi U Jisu Khrist.

Shillong,
18th November, 1977.

S. L. Roy Rymmai.

JINGKDEW

LYNNONG I.

KA NIAM JADU MYNTRO,

Ka Niam Jadu Myntro ka long ka niam kaba tang ma ka ha ki por hyndai hynthai bad ki pateng pakit ba la leit noh. Ka long ka niam trai kaba la don shisien ha ka ri jong ngi. Mynta kane ka niam ka dang sah katto katne ha ki katto katne ki jaka, hynrei ka la janduh jandam noh bad ia ki sngi ka jingwai noh jong ka la nang iohi wat mynta hi. Ka Ia jingaiei U Jisu Khrist kaba la wan hiar sha kane ka pyrthei kan sa pynwai noh shen ia ka ha ka ri jong ngi hi.

Ka Niam Jadu Myntro ka long ruh ka kyrteng ba la ai ia ki jingleh myntor har rukom bad ki jingleh byrtong ba bun jaid, ba la khot ha ka ktien phareng (**occultism**) lane **okoltisim** (kynuoh Khasi). Ka long ka niam u soitan kaba don ka jinghikai ksuid kaba la kynrei shibun eh ha ka ri Amerika bad ha ki katto katne ki ri sepngi, kaba la don ruh la ka jong ka balang, ia kaba la khot kyrteng : "**Ka balang u soitan**"

Haba shim kyllum ia ka jingmut jong ka niam jadu myntro ka mut ka niam jong "*ki mynsiem ba shukor*" bad "*ki jinghikai ki ksuid*" (*1 Tim 4 : 1*). Ban jer kyrteng ia kiba bun jaid ki jingleh bad jinghikai jong ka ki long : **ki Jingleh byrtong, ka jingleh myntor, ki jingkren byrtong, ka jadu, ki kuboit, ki snaiap, ki terap, ki blei thaw, ki ashtaroth, ka khan, ka shat, ki puriskam kai bathala, ka phohsniew, ka jingpeit kti, ki ksuid tynjang, ki jingpeit khlur, ka jingpeit bnai, u klong u skaw, ka taro, ka ai bih, u thlen, ka ban, ka shwar, kaba khan por, ka puja, ki puri, ka nusib, ka syrngiew, ka rngiew, ka jingpeit kot, ka ka jingbatai bnai, ka kñia ka khriam, kaba thang jingiwbih ha ka syiem bneng, ka kren rngai, ka jingiakren bad ki nongiap, ka jingkyntip, ki shyieng iap, ka it bneng, ka snam, kaba pyniaid lyngba ia ka ding** bad **ki rukom Jinghikai ksuid ba bun jaid.**

La ju kheiñ ba ka niamjadu myntro ka long ka niam rim. Ha kiba bun ki jaka bad ki ri ka pyrthei ha kiba ka Gospel u Trai Jisu ka la ioh jaka, kane ka **niam leit dujok** kam ju don shuh kumba ka la sdang ban jah noh wat na kane ka ri jong ngi. Ha kiba bun ruh ki jaka bad ki shnong ka ri jong ngi, wat ki nongbat niam pyrkhing, khamtam ki nongseng jong ka ki la pdiang noh ia ka niam jingaiei. Hynrei kaba sngewphylla ban tip ka long ba ha kine ki khyndiat snem kiba la leit noh, la iohsngew bad iohi ia ka **jingkhie im thymmai jong kane ka niam khyllah**. Ha ka jingshisha, ka jingmihpaw biang jong kane ka niam ba shyrkhei ka la pynkyllon kram wat ia ki ba bun bah ki riewngeit jong u Trai Jisu, bad bun bun ruh na ka balang ki la leit hi ban shah hikai ha ki jinghikai jong ka Ka jingkhie im kaba stet jong kane ka niam u soitan ka la nangjia ha kiba bun ki ri khristan kiba long ki ri kiba shai tam ha ka pyrthei kiba la long mynshuwa eh ki nongpynphriang ba pawnam ia ka Gospel U Trai Jisu sha kylleng ka pyrthei. Ban jer kyrteng ia kiba kum kita ki ri, ki long, ka ri America, Bilat, Phrans, Jermani sepngi, bad Itali.

Lada ngi phai pat sha ka ktien U Blei bad pule bha ia ka, ngim dei ban sngewphylla ia ka jingmihpaw biang jong kane ka niam u soitan. Ha ka jingshisha ka ktien U Blei ka la iathuhlypa ba shuwa ba U Trai Jisu un wan pat ha kaba arsien sha kane ka pyrthei, kane ka niam ka dei ban mih paw biang. Kumta ngi iohi mynta ba la nang pyndep ia ka jingthoh bakhuid. Ka ktien U Blei ka kren shai shaphang ka jingmih paw jong kane ka niam jadu myntro bad ka jinghap noh kiba bun na ka jingngeit.

"Hynrei u mynsiem u ong shai, ba ha ki ia kiba khadduh, don ki ban hap noh na ka jingngeit; da kaba pynshah shkor ha ki mynsiem ba shukor, bad ha ki jinghikai ki ksuid" (I Tim 4 : 1).

Ka jingmih paw biang jong ka niam jadu myntro ka long ka dak kaba shyrkhei bad kaba sngewtriem jong ki sngi khadduh. Katba ka jingialap ia ka Gospel ka nangiaid shaphrang, katta ruh ki jadu myntro bad ki jingleh

byrtong ba bun jaid kin nang kynrei ha kylleng ka pyrthei ban ialam bakla noh ia kiba ngeit ki jong U Trai Jisu bad ban knieh kynthet ia kiba bun na ka lynti ka hok, ka jingkhuid bad ka jingshisha sha ki kam kynsha bad ka lynti ki ksuid.

Ka ktion U Blei ka la iathuh ruh ba haba ka sngi bishar ba khadduh kan poi, ki riewngeit kiba leh ia kitoi kiei kiei kin ym ioh da lei lei ban bsut shapoh ka hima U Blei, hynrei ka bynta jong ki kan long ha ka dujok ding ba shyrkhei ha kaba u ksain um ju iap bad ka ding kam ju lip. *"Hynrei ia kita kiba sheptieng, bad ia ki bymngeit, bad ia kiba ijli, bad ia kiba pyniap bad ia kiba kyreit, bad ia kiba ai ksuid, bad ia kiba mane blei thaw, bad ia kita baroh kiba lamler, ka bynta jong ki kan long ha kata ka pung ia kaba thang da ka ding bad da u kyndok ; kaba long kata ka jingiap kaba ar" (Jinpynpaw 21 : 8).*

Ia ka Jingshyrkhei jong ka jingleh ia kane ka pop kaba U Blei U la adong jur, ngi iohi ha ka jingbishar U Blei halor u **Syiem Saul** kumno ba U la leh palat da kaba palat ia ka hukum U Blei, da kaba u leit wad jingiarap na ka nongleh byrtong. Namar kane ka pop kaba khraw, U Blei U la wallam ka jingiap kaba kyndit halor u Syiem Saul bad u la pynkynriah noh ia ka hima jong u sha u Dabid u khun u Jesse. Ia katei ka pop kaba u Syiem Saul u la leh bad ka jingbishar U Blei ia u, la thoh ha ka ktien U Blei kumne harum :—*"Ynda kumta u Saul u la ong ha la ki shakri ; To wad kein ha nga da ka kynthei kaba shong ksuid ba ngan ioh leit sha ka, bad ba ngan kylli na ka Bad kita ki shakri jong u ki la iathuh ha u. Ha khmih, ka don kawei ka kynthei kaba shong ksuid ha Endor. Bad u Saul u la pynpher ialade, bad u la kup da kiwei pat ki jain, bad u la leit, ma u bad arngut ki rangbah lem bad u, bad ki la poi sha kata ka kynthei mynmiet. Bad u la ong ha ka, Nga kyrpad ia pha, to kylli ksuid ia nga, bad to pynmih ha nga ia uta uba ngan iathuh ha pha" (1 Sam 28: 7-8).*

"Namar ba mem shym la shahshkor ma Me ia ka ktien u U Trai............................U Trai un aiti noh ruh ia ki Israel lem bad Me ha ka kti ki Philistia (1 Sam. 28 : 17-18).

Khnang ba ngin sngewthuh kumno ban kiar na kaba leh ia kane ka niam leit dujok, **ka ktien U Blei ka la dep ai shibun ki adong bakhraw wat naduh ki por ka jutang ba rim.** U Blei un ot noh ia ka mynsiem jong ngi na ka ri kiba im lada ngi leh ia ka. Namar kata, ngi dei ban sumar ban ym liat ha ki buit phon buit pah jong ka.

"Men ym ioh kiwei kiwei ki blei nalor jong nga. Men ym thaw blei thaw ialade, lymne ia ka durjong kaei kaei ruh kaba don ha bnengsha jrong, lymne ha ka khyndew shapoh, lymne ha ka um hapoh ka khyndew : Men ym dem ia ki, lymne shakri ia ki : naba nga U Trai uba U Blei jong me nga long U Blei uba thut shen, uba pynwan ia ka jingpalat ki kpa ha ki khun, haduh ka balai bad kaba saw pateng bynriew jong kiba isih ia nga (*Ek. 20 : 3-5*)

"Bad uta u briew uba leit phai hadien kiba leh blei, bad ki nongleh byrtong, ia ka ban leit klim hadien jong ki, ngan buh ia la ka khmat pyrshah ia uta u briew, bad ngan ot noh ia u napdeng u paidbah jong u" (*Leb. 20 : 6*).

"Wat ai ba yn shem hapdeng jong phi uba pyniaid ia la, u khun lane ia la ka khun lyngba ia ka ding, lane uba leh blei, lane uba khan por, lane uba kren byrtong, lane uba ai ksuid, lane uba pynthame, lane uba khan ai ksuid, lane uba leh byrtong, lane uba khan ai ksuid iap. Naba baroh kiba leh ia kine kiei kiei ruh ki long ka jingijli ha U Trai : bad na ka bynta kine ki jingijli U Trai uba U Blei jong me u beh noh ia ki na khmat jong me" (*Deut. 18 : 10-12*).

"Te haba kin ong ia phi, wad ia ki nongkren blei bad ia ki nongkren byrtong, kiba pah krik krik bad kiba kren blom blom : kam dei ia u paidlang ban wad ia U Blei jong u ? na ka bynta kiba im hato kin leit wad na kiba iap ? (*Is. 8 : 19*).

"To ieng te bad la ki jingleh myntor, bad ki jingleh byrtong ba bun jong pha, ha kiba pha la ju trei shitom naduh ba pha dang samla ; lehse pha lah ban myntoi, lehse pha lah ban jop. Pha la thait ian ha u paidbah ki jingsylla jong pha : to kin ieng ki nongit bneng, ki nongkhmih khlur, ki nongbatai bnai,

ban pynim ia pha na kiei kiei ki ban sa jia ha pha. Ha khmih, kin long kum u stait ; ka ding kan pyning ia ki ; kinym pyllait noh ialade na ka bor ka thylliej ding ; kata kan ym long ka rnga ban shu pynsyaid, ne ka ding ban shu shong syaid (Is. 47 : 12-14).

LYNNONG—II.

KA TYNRAI JINGLONG RIEWBLEI.

Ka jinglong riewblei ka long ka jaid jingim Khristan kaba rem dor katta katta. Ym lah ban thied ia ka daei daei ruh. Ngim lah ruh ban ioh ia ka da ka jinglah bad jingstad jong ngi. Ngin ioh ia ka tang ynda haba U Jisu Khrist hi da lade u la thung bad ai ia ka hapoh jong ngi.

Ka ktien jinglong riewblei kumba long ka jingmut jong ka ka long **ka jinglong kaba syriem ia U Blei, kaba iadei bad ka jingkwah U Blei** lane kaba **iadei bad ka mon bakhuid U Blei**. Namar kata ki briew kiba **riewblei** lane ki **riewblei** ki long **ki briew ki jong U Blei hi** kiba U Blei u la jied ba kin long **ki atiar, ki nongtrei** bad ki **nongpynpaw** ia kata ka jinglong U Blei hi ha sla jong kane ka pyrthei.

Ka jinglong riewblei **ka** long ka jinglong kaba ha khlieh duh jong **ka** jinglong briew. Ka jingmut jong ka **ka** long kaba iar. Ka thew lut ia ki jaid jinglong babha bad **ba** kor tam kiba U Blei da lade hi U pynkup ha kito ki briew kiba **ithuh** ia U Blei **kum U Kpa jong ki** bad **pdiang** ia u **Jisu Khrist** U **Khun ba marwei jong U kum** U **nongpynim jong ki.**

Dei namar kane ka daw ba ka don ka jingiapher kaba khraw hapdeng u Khristan ubariewblei bad u briew u bympat pdiang ia u Jisu Khrist la u lah ban long uba bha katno katno. Ki don shibun ki briew ki bym long Khristan

hynrei kiba riewblei, pynban, kata ka jinglong riewblei jong ki kam long satia kaba thikna bad kaba shisha. Kiba kum kita ki briew ba riewblei kiba long ruh ki riewkhraw ha ka pyrthei ki la don ha ka histori jong ki niam ka pyrthei. Kum ka nuksa, kita, ki long kum u **Syiem Asoka jong** ka niam Hindu, u **Gautama Budha jong** ki Buddhist. Ha kino ki khyndiat por kiba la leit noh mynta, u **Mahatma Gandhi** u long uwei pat u nuksa jong ka jinglong briew babha ba ngim lah ban shem ha uno uno uwei pat u Hindu. Lada ngi pyniadei ia ka jingthoh ka ktien U Blei bad ka jinglong riewblei jong ki bym long Khristan, ngin shem ba ka jinglong riewblei jong ki kam long satia kaba don ka tynrai la ka lah ban don ka jingjylliew ha ka. Ka jinglong riewblei jong ki ka lip noh ha ki sngi ka jingap jong ki. Ynda ki la iap kim lah ban iathuh no ai ha kiwei pat ia ka jingim ka ban sa wan. Ka daw baroh ka long namar ba kam shym don satia ha ki kata ka tynrai da kaba ki lah ban iathuh ne ai ha kiwei pat.

Ka ktien U Blei ka la kren shai ba ka jinglong riewblei khristan ka dei ban pyni ia ka bor jong ka. Namar kata lada uno uno u briew u ong ba u don ka jingriewblei hynrei um don satia ka bor ha u, kata ka jinglong riewblei jong u ka long ka bym shisha. Ka ktien U Blei ka la iathuh lypa ba ha ki ia kiba khadduh, kin mih kynrei ha ka balang ki briew *"Kiba don ka jingriewblei, hynrei kiba la len noh ia ka bor jong ka"* (*I Tim 3 : 16*) ia kiba la maham jur ba ngin husiar bad sumar bha ialade na ki.

Kumno ngin batai shaphang ka jinglong riewblei ? Ka ktien U Blei ka la ai katto katne ki jingbatai ia ka jingmut jong ka. U **Apostol Paul u khot ia ka**: *"kaba khraw ka jingmaian ka jong ka niam Blei"* (*I Tim 3 : 16*). **U Apostol Petros** pat u batai ia ka ba ka long *"ka jinglong mynsiem ba kynja blei"* (*2 Pet 1 : 4*).

Ka jinglong riewblei ba kynja khristan ka dei borabor ban don ka tynrai ha ka. Kaei kata ka tynrai ? Ka ktien **U Blei ka iathuh** ia ngi ba ka tynrai jong ka ka long **U Khrist hi na uba ka ioh ia ka** jingsuhthied bad ba ka nang-

san tad haduh ba kan da kot sha kata *"ka jinglong rangbah bha, haduh ka jingthew ka rynieng ka jingdap U Khrist"* (*Eph 4 : 13*). shuh shuh ka ktien U Blei ka ong *"ba la pynsuhthied ia phi bad ba la iai tei ia phi ha u, bad ba la pynneh skhem ia phi ha ka jingngeit, kumba la hikai ia phi keiñ, phi da roi kyrhai ha ka du ka jingaiinguh"* (*Kol 2 : 7*).

Ka tynrai jinglong riewblei ka long ka jinglong khristan kaba khuid, kaba skhem bad kaba neh ia kaba ym lah ban pynkyllon ne pyntwa ia ka wat lada ki eriong, ki erlangthari bad ki jingshlei ba kyrhuh ki lah ban shoh ia ka. Ka long ka jinglong khristan kaba im ba la bsa thikna da uta u tynrai khraw jong ka jingsuk uba long U Jisu Khrist hi. **Ka jinglong riewblei kaba don ka tynrai ka long kaba jylliew, kaba jai jai, kaba jar jar, kaba phylla, kaba maian bad kaba skhem namar la seng ia ka halor ka nongrim kaba skhem jong a mynsiem.**

"Lor nongrim ba neh ba jylliew,
Hangne shisha lah ban rieh".

Ka tynrai jinglong riewblei ka long kata ka jinglong kaba long hapoh, kaba san napoh bad kaba mih bad paw habar ha ka jinglong jingim, bad kaba pynkylla dur ia ka pyrthei. Ka jinglong jingim khristan kaba shu phla habar kam don jingmyntoi ei ei lada kam don pat ka tynrai jong ka jinglong riewblei ha ka. Ngi dei ban kynmaw ba ha ka sngi bishar kaba khadduh, U Blei un sa pyniakhlad noh ia ki khristan kiba shisha na ki khristan ki bym shisha. Ynda haba kata ka sngi bakhraw kan poi, U Blei un wad nyngkong ia ka tynrai.

U nongrwai shem mynsiem hi u la phla :—

"Ah Blei ! to ai ban sngewthuh
Ka bor mynsiom jong Me,
Ban pynlong hapoh jong nga
Ka tynrai ba iaineh".

Katba U Blei u dang pynsah ia ka mynsiem jong ngi ha kane ka pyrthei, ngi dei ia ka ban duwai kloi kloi ban ioh noh ia ka tynrai.

Ki dak kiba paw habar jong ka tynrai jinglong riewblei. Ia ka tynrai jinglong riewblei ym lah ban iohi ne sngewthuh namar ka don shapoh. Ki khmat briew jong ngi kim lah ban iohi ia ka, hynrei ngi lah ban iohi shynna ia ki dak kiba ka pynpaw. Kita ki dak kiba paw habar ki long :—

(*1*) **Ki soh u mynsiem** : "*U soh jong u mynsiem u long ka jingieit, ka jingkmen, ka jingsuk, ka jingshah slem, ka jinglehsbun, ka jingbha, ka jingiaineh, ka jingjemnud, ka bor halor lade*" (*Gal. 5 : 22*).

(**2**) **Ka jinglong jingim khristan ba thymmai** :— "*Kumta lada uei uei ruh u don ha U Khrist, u long u jingthaw bathymmai ; kiei kiei ruh kiba rim ki la duh noh, ha khmih kiei kiei baroh ki la jia long kiba thymmai*" (*2 Kor. 5 : 17*).

(**3**) **Ka bor mynsiem ban phla bad sakhi ia U Trai** :— "*Hynrei phin ioh diang ia ka bor ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi ; bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha Judia baroh bad ha Samaria, bad haduh bakut ka pyrthei*" (*Ki Kam 1 : 8*).

"*Kumba ka bor Blei jong u ka la ai ha ngi ia kiei kiei baroh kiba dei sha ka jingim bad ka jingriewblei* (*2 Pet. 1 : 3*).

(**4**) **Ka Jingim kaba iadei bad ka Gospel U Jisu Khrist** :—"*Tang ba ka rukom ka jingim jong phi ai kan iadei bad ka gospel U Khrist*" (*Phil. 1 : 27*).

(**5**) **Ka Jingiasyllok bad U Blei kaba khlem da pud** "*To duwai khlem da pud*" (*I Thess. 5 : 17*).

(**6**) **Ka Jingbsa tista ialade na ka ktien U Blei** :—"*U briew um im tang da u kpu, hynrei ba u briew u im da ka ktien baroh kaba mih noh na ka shyntur jong U Trai*" (*Deut. 8 : 3*).

(**7**) **Ki soh ka jingiap U Khrist kiba paw ha ka jinglen bad jingaiti lut ialade** :—"*Lada uno uno ruh u mon ban wan nadien jong nga, ai ba un len ialade, bad un rah ia la ka dienqphna, bad un wan bud ia nga*" (*Math. 16 : 24*).

"Bad baroh kiba mon ban im riewblei ha U Khrist Jisu kin shahlehbeiñ" (*2 Tim 3 : 12*).

(8) **Kaba trei smat ia ka kam U Kynrad :** *"To pyrshang smat ban aiti ialade ba la pdiang hun da U Blei, kum u nongtrei u bymlonkam ban lehraiñ"* (*2 Tim 2 : 15*).

(9) **Kaba sumar bad leit jngoh ia ki khunswet bad ki riewkynthei :**—*"Ka jinglong riewblei ka basngur bad bymtngit ha khmat U Blei bad u kpa ka long kane keiñ, ban leit khmih ia ki khunswet bad ia ki riewkynthei ha ka jingshitom jong ki, bad ban ri noh ialade u bakhlem thoh bria na ka jong ka pyrthei"* (*Jak 1 : 27*).

(10) **Kaba sharai ialade man ka khyllipmat na u soitan bad ki jingpynshoi :**—*"To phin leh adkar, to phin sharai ; naba uta u nongialeh jong phi uba u soitan, kum u sing ba kyrhuh u iaid kylleng, u da wad khnang ia uno uno ruh ba un ioh nguid tylli"* (*I Pet. 5 : 8*).

"Lada uno uno ruh hapdeng jong phi u mut ba u long uba riewblei, haba um synshar ia la u thylliej, hynrei u da shukor noh ia la ka dohnud, kata ka jinglong riewblei une u briew ka ba thala thaleiñ" (*Jak 1 : 26*).

(11) **Ka jingsngewhun ha kano kano kaba U Blei U ai.** *"Hynrei kata ka jingriewblei lem bad ka jingsngewhun ka long ka jingmyntoi ba khraw"* (*2 Tim 6 : 6*).

Jingpynkut :—Kum ka balang ha kine ki sngi ngi duna katta katta ia ki briew kiba riewblei. Katba ka jingialap ia ka gospel ka nang iaid shaphrang, katta ruh ngi nang duna ia ki khristan kiba riewblei. Ka jingkhlaiñ kaba shisha jong ka balang kam shong satia ha ka jingbun paid, hynrei ha ka jingdon jong ki briew kiba riewblei. Kumno ngin leh ha kine ki sngi haba ka balang ka kyrduh ia ki briew kiba don ka tynrai jinglong riewblei. Ka ktien U Blei ka hikai ia ngi **artylli ki jinghikai ha kane. Kaba nyngkong,** ka long ba ngi dei ban **dwai jur** ia U Blei ba un pynmih noh kham bun ia ki riewblei ha ka balang :—*"To iarap, Ah Trai ; naba kiba riewblei ki duh noh ; naba ki jah noh ki bangeit napdeng ki khun bynriew"* (*Salm 12 : 1*).

Kaba ar pat ka long ba ngi dei **ban pynmlien** ruh ialade sha ka jingriewblei kaba long ka jingkhot U Blei ia ngi.

"To Men pynmlien ialade sha ka jingriewblei" (*I Tim. 4 : 7*).

"Namar ka jingpynmlien ia ka met ka myntoi tang khyndiat, hynrei kata ka jingriewblei ka pynmyntoi sha kiei kiei baroh ; naba ka don ka jingkular ia ka jingim kaba mynta, bad ia kata ka ban sa wan" (*I Tim. 4 : 8*).

"Thung ki tynrai jinglong riewblei
Shapoh ka mynsiem jong ngi ;
Tynrai ba iwbih ruh shisha
Ha ka jinglong jong Me hi".

LYNNONG—III

KA WAH JINGIAP

Ka bynta kaba nyngkong

1. Jingim lyngkot ha pyrthei sngi,
U Blei U buh i'u briew rangli ;
Ngin jah kyndit shisien ka sngi,
Hangta kan kut jingiaid lynti.

2. Ka jingim briew ba lyngkot sat,
Kan lip noh jar ha wah jingiap ;
Kat kiba pop, bym pat pynim,
Kin ngam baroh, ym lah ban khring.

3. Nongpop ba tngit bad bajakhlia,
Kin ngam ha trai kum ka sisa ;
Sha dujok ding, dait bñiat kin shong,
Jingiap junom ka wah kan rong.

4. Ka wah jingiap ba iong ngit ngit,
Kan tuid ha mar jingim ba wai ;
Hangtai ka dem, i kynsha wit,
Briew, mrad, ka kit, kim ju wan phai.

5. Baroh na ngi ngim pat iohi,
Ia dur jong ka da ki khmat hi ;
Dei tang ynda ngi jam ia ka,
Ngin tip ka dei ka jingshisha.

6. Baroh na ngi ngi dei ban jam,
Ka wah jingiap kaba haram ;
Ngin ngam ha ka lymda u lam,
Jisu Nongaplangbrot bha tam.

7. Ki kjat jong ngi kim lait ban luh,
Ha wah jingiap ; ka sngi khadduh ;
Lymda ngi khot i'u Trai Nongthaw,
U nongpynim ba un wan shaw.

Ka bynta kaba ar

8. Rudwah jingiap ma pha pha long,
Jaka kynjah : riewiap ki shong ;
To sngap ! ha jinglohthiah lyngngai,
Tang jingsawa ba pah jai jai.

9. Rudwah jingiap ha pha shong du !
Ka sim kynsha, ka sim kit bru ;
Mawlong shyrkhei, mawsiang bajrong,
Ki ieng ki peit, ki leh sarong.

10. Ki ksuid ba jlew ba sngewtieng sat,
Sharum shaneng ki shang ki wad ;
Ban ioh ban khring ia ki nongiap,
Sha shnong jong ki khnang ban pyndap.

11. Ym don kat jingkynjah rud wah,
Kum por shiteng synñia mynmiet ;
Hynrei turoi kan sam kan pah,
Ynda dei por ka jingkyrsiew.

12. Ka wah jingiap lynti jingleit,
Baroh na ngi ngi dei ban leit ;
Marwei marwei khlem nongsynran,
Nongdwai bapli tang shu kyrshan.

Ka bynta kaba lai

13. Na kper Eden haduh mynta,
Ka wah jingiap ka rong ka kit ;
Sha bymjukut ki her ki jah
Nongiap da bun pateng-pakit.

14. Ka wah jingiap, ka wah ba triem
Kam kheiñ riewspah, kam kheiñ u syiem ;
Sha bymjukut ka kie ka lam,
Sha dujok ne sha bneng ban tan.

15. Ko wah jingiap shyrkhei pha long !
Pham sang, pham map, pham leh kyrpang ;
U rit u khraw, long katba long ;
Pha klun pha nguid, shyntur pham khang.

16. Ko wah jingiap ba jylliew sat !
Kumno yn jam ba yn ioh lait,
Lynti jingkieng ym don ei ei ;
Lait tang ka snam u khun U Blei.

17. Ka lynti kalbari ka lait,
Ia phi ia nga, ba ngin ioh iaid ;
Sha shnong i pa, sha shiliang wah,
Ka wah jingiap ka dum ka stad.

18. Ko wah jingiap ba dum ima !
Pha ap ia nga, pham leh salia,
Nga shlan ban jam lyngba joug pha
Lyngba lynti jingkieng diengphna.

19. Ko wah jingiap ! ko wah ba tuid !
Pha kit, hynrei, riewkhuid kim tuid,
Sha seion lum pham nud ban shur ;
Sh'wa shnong U Blei pha ran, pham tur.

20. **Ka wah jingiap kam lah tuid slem,**
Mar wai pyrthei kan rngad noh shen ;
Hangta Jerusalem kan paw,
Pyrthei thymmai ba thaw U Trai.

21. **Ka wah jingiap kan tuid noh shen,**
Na phi na nga, kan ym pynslem ;
La ngim pat iohi te ia ka,
La shu mutdur kan jia shisha.

22. **Ko Bah ! Ko Kong ! Ko Hep ! Ko Rit !**
Kynmaw, sumar, shisien kan kit,
Ki khmat sha ka diengphna to phai ;
Lynti bakhim sdang noh ban iaid.

Ka bynta kaba saw

23. **Shatai sha shiliang wah kham jngai,**
Ki paw kynjang ki lum iphieng ;
Kum kawei pat ka ri phyrnai,
Ki syntiew phuh ba iwbih sieng.

24. **U sim pyllieng ba suit rong ksiar,**
Nongbah bakhuid u tap u pyiar ;
U khun langbrot ba long jingshai,
Ym don miet sngi, shirta ka shai.

25. **Ki surok ksiar ba iaid kyllaiñ,**
Phyrnai ki ïing paki dulan ;
Khrik, khrik, kum khlur phyrnai ki khih,
Lano ngan poi ? mynsiem to jngi.

26. **Sur sawa sngewthiang ki wan her,**
Na shiliang wah ka ri bajngai ;
Ha shkor mynmiet, wan kit, ki lyer,
Nebel, duitara bad jingrwai.

27. **Sha shiliang wah ka ri thymmai,**
Tang ka jingkmen bad ki jingrwai ;
"Snam khun langbrot", iaroh khlem thait,
Ka Anthem khraw ba sawa shaid.

28. Kiba haing kiba ha thoiñ,
Ki lok baieit hangtai ki don ;
Sha shiliang wah ki la dep jam,
Sa marwei sah, ban ud ban iam.

29. Ko wah badum pha pyniakhlad !
Ki bymjukut ki ar pyrthei,
Leit noh nga kwah, hangto ban mad ;
Ban shong hangno nga sngew marwei.

Ka bynta kaba san

30. Nongpop bym pat siewspah ki tieng,
Ban jam sha shiliang wah ki triem ;
Im slem ki kwah, bha ba pyntud,
Pyrthei iehnoh, ki sngewbynnud.

31. Ka wah ba dum ba tieng ba ma,
Ia ngi kan rong, wat sngew bakla ;
Phai noh sh'u Trai, kylla bamut,
Ban shong ha bneng to kut jingmut.

32. Ko wah jingiap ba iong ngit ngit !
Ki hyndai pateng bah pha kit,
"Er khriat ruh pleng wat mynta beh,
Pha pah pha khring ia nga Mo ! seh !

33. Ko wah jingiap ba sngew maian !
Jingphylla ngan tip ynda jan ;
Nga sngewshlur te ban iuh ha pha ;
Haduh katno ka jingshisha.

34. Ko Trai Jisu Me la dep jam !
Ka wah jingiap ia me kam shlan,
Ngan snoh ha Me, ia nga to ring ;
Nongjop pynlong ia nga sa khring.

35. U nongialam jong nga u dei,
Jisu kordor ba sngewlem ei ;
Ka kti un kner, ngan ym sheptieng,
Sha ing un tan, ngan ym sngewsyier.

36. **Ngan lait na pha sha shiliang bran,**
Namar Jisu Un wan ban tan ;
Utai ! haugtai ! U ap ia nga,
Lano ngan mih na ïngbasa.

37. Da ka jingngeit ngan iaid lyngba,
Ngam ngam lei lei, mynsiem ka khlaiñ
U nongiarap, ka bor un da,
'Longsblur', u ong, 'To wat kynran'.

38. Petros mynba u la jan ngam,
Ha duriaw Galili hyndai ;
'Pynim ia nga' ! tang pyrta jam,
Ka kti u kner, Jisu u mai.

39. Ma ngi ruh de ngin ngam khlem pep,
Lada sh'u Trai ngim leit ban phet ;
Them syrngiew jingiap la dei iaid,
Kan ym lah jia, ka sniew ngin lait.

40. Ko Trai baieit, ba ngan ioh lait !
Diongduh to tied ba kan ryngad,
Moses, Joshwa : kynja mynsiem ;
Kan ym lah bat : Jordan ba triem.

Ka bynta ba khadduh

41. Ka wah jingiap ka syiem ka long,
Por thiah mynmiet ka wan urlong ;
Ynda khapbrib ki khmat lyngngai,
Dei jinglohthiah iap suk kynjai.

42. **Ka wah jingiap kam dei du pleng !**
Mutdur kam long puriskam kai,
Baje U Blei kan sa tied tleng !
Por shongbasa, kumta la wai.

43. **Ko paralok ! phin leit shaei ?**
Wat klet ! ka por jingkhot U Blei,
Lada phin iap kyndit mynta ;
Hangno phin shong ? da pyrkhat bha.

44. Kumno ba phin sngewskhem ban jam ?
Ia U Jisu to khot kyrpad,
'To sait da snam shwa ba ngan iap' ;
'Ka thoh ka rem jong nga to map'.

45. Ha wah jingiap phin ioh ban king,
Kam ngam lei lei ka lieng jingim ;
Mynsiem bakhuid : Maji u long,
U Trai ka lieng : Jisu U shong.

46. Lynti kajuh baroh ngin leit,
To pyndep hok ia la jingphot ;
Ha step jingmihpat ngin iashem,
Ha phyllaw ïng ngin sa ia kren.

47. Sa shisien pat nga khot ia phi,
Iasuk noh kloi, wat pyntud ei ;
Mynsiem kan ngop, to leit suk hi,
Ha ïng U Trai ngin ong : KHUBLEI.

LYNNONG—IV.

KA JINGSUK BA JAI JAI

U briew um lah ban im ha kane ka pyrthei khlem ka jingsuk. Lada u briew um ioh jingsuk satia ha kane ka pyrthei, kata ka jingim jong u hi kan long ka bym myntoi ei ei ruh. Namarkata, katba u briew u dang im ha kane ka pyrthei, u dei ban iabeh ban ioh ia ka jingsuk.

Don bun bun bah ki briew kiba batai ia ka jingsuk ha ki rukom jingbatai ba bun rukom jong ki. Ka jingbatai uwei ka iapher na uwei pat, kat kum ka jingshem la ka jong hi. **Hapdeng kita ki jingbatai ba bun rukom, ka ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba don arjaid ki jingsuk kiba u**

briew u lah ban ioh lada u pyrshang ban wad ia ki. Kawei ka long ka jingsuk kaba ka pyrthei ka ai bad kawei pat ka long ka jingsuk bneng kaba U Jisu U ai. Kine ki arjaid ki jingsuk ki lapher kawei na kawei pat. U Trai jong ngi U Jisu Khrist U la batai ba kata ka jingsuk kaba U ai ma U ka pher na ka jingsuk jong ka pyrthei haba u ong : "*Ia ka jingsuk nga iehnoh ha phi, ia ka jinqsuk ka jong nga nga ai ha phi, ym kumba kata ka pyrthei ka ai, nga ai ma nga ha phi.*" (*Ioan 14 : 27*).

Khnang ba ngin lah ban pyniapher ia kitei ki arjaid ki jingsuk, ngan batai lyngkot nyngkong ia ka jingsuk jong ka pyrthei kumne harum :—Ka jingsuk jong ka pyrthei ka kham iadei tang bad ka jingpynsuk ha ka liang ka jingbit jingbiang jong ka jinglong shimet u briew ha ka jingim ba kynja doh jong u. Kane ka jingsuk ka thew kham bunsien ia ka jingpynsuk kaba iadei bad kiei kiei kiba shabar jong ka jingim jong u, kum ka jaiñ ka nep ba kyrhai ban phong ha ka por tlang bad por lyiur ; ka jingstad pyrthei kaba ai ki lad bad ki kabu ba biang da kaba u briew u lah ban pynroi bad pynmyntoi ialade ; ka kamai kajih kaba biang ban kyrshan ia la ka ïng ka sem lem bad ka pisa kaba bun ba sah tam kaba u kynshew na ka bynta ki por ki ban sa wan. Nangta ka lah ban kdew ia ka jingpynsuk ialade ha ka leit ka wan da kaba u buh ka motor kali ba rem dor bad u draibar ba stad ; ka jingpynsuk ialade ha ka pang ka shitom da kaba buh ia u doktor uba kyrpang na ka bynta ka ïng ka sem uba lah ban iarap ha ka jingpang kyndit ; ka jingpynsuk ialade ha ka shong ka sah, ka trei ka ktah lem bad ka kamai suk, bam suk bad ka lehsuk shongsuk. Ka jingsuk jong ka pyrthei ka mut ruh ka jingpynsuk ialade da kaba don ka bam ka dih kaba pahuh pahai, kaba buh ki shakri shakor kyrhai, ka pisa jingkheiñ kaba heh ha bang bad ki ïng ki sem, ki hali bad ki khyndew ki shyiap kyrhai bad kiwei kiwei de ki jaid jingmih ba bun jaid da kiba u briew u lah ban pynshngaiñ ialade bad ia ki khun ki ksiew ha ka lawei lashai.

Kaba phylla tam ha kane ka jaid jingsuk Ka long ba dei tang kiba stad bad kiba donspah kiba lah ban thied ia

kane ka jingsuk. Ia kiba duk bad kiba bieit, la khang da ka aiñ jong ka mariang bad ka aiñ briew ba kim lah ban thied ia ka.

Ka jingijli pat kaba paw ha kane ka jaid jingsuk ka long namar ba ka long kaba shait thok bad shet shukor. Mynta ka ong ba kan leh bha bad sumar ia u briew, lashai pat ka iehnoh bak ia u. Don bun bun hajar bah ki briew kiba la shaniah ha kane ka jaid jingsuk ba shet shukor kiba la shah phon bad kylla lieng, ki da ngam noh arsut sha ka pung ktieh ahor jong ka jingbymkyrmen. Namar kata ban shaniah ha kane ka jaid jingsuk ka long kum ban shaniah ha ka dieng pyut.

Kaba ar pat ka jaid jingsuk kaba nga kwah ban buh ha khmat jong ngi ban iapyrkhat lang ka long shaphang ka jingsuk bneng. Kane ka jingsuk kam shym la don lypa ha ka pyrthei, hynrei ka wan tang na jrong, na U Blei hi. Kane ka jingsuk ka long ka jingsuk ka jong U Blei hi kaba U la tyngkai ban ai ha kito kiba kloi ban pyndem ialade ha ka bor jingsynshar ba donbor jong u. U Blei u la phah na bneng ia kane ka jingsuk sha ka pyrthei lyngba u khun baieit jong u U Jisu Khrist ba la kha marwei. U la phah pynbna shisien ia kane ka jingsuk sha ka pyrthei. *"Bad kyndit kyndit la don lem bad uta u angel bun bah u paidbah ka bneng, ki da iaroh ia U Blei, ki da ong ruh. Ka burom ha U Blei ha kiba jrong tam eh, bad ha ka pyrthei ka jingsuk hapdeng ki briew ha kiba U sngewbha eh" (Louk 2 : 13,14).*

Ka jingsuk bneng ka long ka jingsuk kaba khraw tam na ki jaid jingsuk baroh. Ka long ka jingsuk ba jai jai. Ka jingsuk bneng ka long ka jingsuk bajanai.

Jingsuk janai, hapdeng ki lyngngoh bun ?
Ban leh ka mon Jisu, dei ka jinghun.

Jingsuk janai, khuslai sawdong ki ker ?
Ha shadem Jisu baroh phar ki her.

Jingsuk janai, la kah u lyoh ba iong ?
I'U Jisu ngi ithuh, ha khet u shong.

Ka Jingsuk bneng ka long ka jingsuk kaba iadei bad ka jingpynsuk pynhun ia ka mynsiem kaba pyndem ialade hapoh ka jingsiewspah bajanai jong ka snam U Jisu Nongpynim. Kane ka jingsuk ka long kaba palat ia ka jingshemphang briew baroh. U Apostol **Paul** u dwai **ba kane ka jingsuk kan ioh shong** hapoh jong kito baroh **kiba la pdiang** ia U Jisu **Khrist kum** u nongpynim jong ki. *"Te kata ka jingsuk U Blei, kaba palat ia ka jingshemphang baroh, kan ri jai jai keiñ ia ki dohnud jong phi bad ia ki jingmut jong phi ha U Khrist Jisu"* (*Phil 4 : 7*).

Ka jingkylli ka long : **kiba kumno kiba dei ban ioh ia ka ?** Ym kum ka jingsuk pyrthei kaba tang kiba stad bad kiba riewspah kiba lah ban ioh ia ka, hynrei baroh ki lah ban ioh ia ka. Uba riewspah bad uba duk ki lah ban ioh ia ka. Uba donburom bad u bym donburom u lah ban ioh ia ka. Kumjuh ruh u khunswet, u raitong, uba khraw batri ki lah ban ioh ia ka.

Ka Jingsuk bneng kam ju neh tang shipor hynrei ka lah ban neh slem wat haduh ki sngi ka jingiap tang lada u riewngeit u lah ban ri khop ia ka. Namar kata ka shong shibun eh ha kito kiba la pdiang ia ka kumno ban pynneh ia ka slem ha ka jingim jong ki. Lymda ngi nang ban sumar khop bad ban ym pynthut ia ka, ka lah ban phet noh na ngi ha kano kano ka por. Hynrei lada ngi nang ban sumar bad ri khop ia ka, ka lah ban neh ha ka jingjanai jong ka shaduh kata ka pyrthei ka ban sa wan kaba long ka bneng hi. Ka ktien U Blei ka iathuh ba U Blei U kloi ruh ban iarap ha kaba bat skhem ia u riewngeit ha ka jingsuk ba janai jong u lada u kloi ban aiti lut ialade ha u. ***"Men bat ha ka jingsuk ba janai ia uba pynneh la ka jingmut ha me : naba u shaniah ha me"*** (***Is 26 : 3***).

Ka jingsuk bneng kaba U Jisu U la wan rah sha kane ka pyrthei kam long kata ka jingsuk kaba tat da kaba lah ban shu thied ia ka da ka tyngka. Kam long ruh kaba rem katta katta kat haduh ba u briew um lah ban ioh ia ka. Ban ioh ia ka ka long tang da kaba pdiang ia U

Jisu Khrist kum U Syiem ka jingsuk ha ka jingim jong ngi. Ka Ktien U Blei ka phla shai shaphang ka bor jong ka jingpyniasuk kaba don ha ka snam U Khrist.

"*Naba ka jingim jong ka doh ka don ha kata ka snam : te nga la ai ia ka ha phi halor ka duwan ban pynlong ka jingpyniasuk na ka bynta ki mynsiem jong phi : naba kane ka snam kaba pynlong ka jingpyniasuk na ka bynta ka mynsiem*" (*Leb. 17 : 11*).

"*Ha uba ngi ioh ka jingsiewspah da ka snam jong U, ka jingmap ia ki jingpalat jong ngi, katba kum ka jingkynrei ka ka jingaiei jong U*" (*Eph. 1 : 7*).

"*Mynta ha U Khrist Jisu, ia phi kiba la ju long jngai noh, mynno mynno, la pynlong hajan da ka snam U Khrist. Namar ma U U long ka jingpyniasuk jong ngi*" (*Eph. 2 : 13, 14*)

Khlem U Jisu Khrist, ka jingim jong ngi ha kane ka pyrthei kan long kaba khlem jingsuk. **U Jisu Khrist U long tang ma U U tynrai khraw jong ka jingsuk.**

Me U tynrai khraw ka jingim,
Bad ka jingsuk jai ;
Ngam don shuh ha neng, ha khyndew,
Tang ma Me, ko Trai.

Ba ngin ioh ia kata ka jingsuk ba janai ha ki mynsiem jong ngi, ngi dei ban pdiang ia ka jingpyniasuk kaba da ka snam U Jisu Khrist na ka bynta ki pop jong ngi. **Ka jingpyniasuk U Khrist da ka snam jong U ka pynmih hapoh ka dohnud jong ngi ia ka jingsuk bajai jai.** Ka jingsuk ba jai jai ka mih na ka jingpyniasuk U Khrist ia u nongpop da ka snam ba kordor jong U haba u pyndem noh ialade ha ka jingkylla kaba mut bad ka jingphla ia la ki pop. Ka long ka jingsuk kaba mih na ka jingpyniasuk ia ka mynsiem kaba paw ha ka jingmap ei, **ka jingpyndam noh ia ki pop, bad ka jingpynkyntang ia u nongpop ba la siewspah sha ka jinglong jingim ba thymmai.**

Ka Ktien U Blei ka maham jur ia ngi namar kata, ba ngin ym ioh da lei lei ia ka jingsuk hadien ka jingiap lymda ngi la ioh shuwa ia ka ban mad naduh kane ka pyrthei sngi kaba mynta. Ngi dei ban kylli iit ialade barabor : "**La pyniasuk ne em ia ki pop jong ngi da ka snam jong U ?**" Ka Ktien U Blei ka kyntu ia ngi ka ong : "*To long phi ia kiba la pyniasuk bad U Blei*" (*2 Kor. 5 : 20*).

Ka Jingsuk ba jai jai ka long ka jingsuk ba nga khot ia ka jingsuk kaba U Jisu Khrist U ai hapoh jong ngi. Ka long ka jingsuk ba jai jai namar ka donbor ban ri jai jai ia uba ngeit hapdeng ki eriong bad ki erlangthari jong kane ka jingim. Ka bat skhem ia uba ngeit hajan U Trai da kaba pynlong ialade ka jingshaniah tylli kaba tang ha U hi. **Ka jingsuk ba jai jai ka long ka jingsuk ka jong U Trai hi—ka bynta trai jong ka jinglong jong U**. Ngin ioh ia kane ka jinglong ba jai jai jong U tang lada ngi pdiang ia U ha ka jingim jong ngi. Kito kiba la ioh ia kane ka jingsuk ki ithuh ia ka kti U Trai kaba pyniaid ia ka jingim ki. Hapdeng ki jingma, ki jingmynsaw bah, ki jingduh jingkyrmen bad ki jingtynjuh ba meh ding, ki iohsngew ia ki ktien U Trai Jisu kiba ong : "*To long shlur phi ; nga nga la jop ia kata ka pyrthei.*" (*Ioan. 16 : 33*).

"*To long shlur, dei ma nga, to wat sheptieng* (*Mk. 6 : 50*)

Ka jingsuk ba jai jai ka long ka jingsuk bneng kaba U Trai Jisu U ai ha ngi ban mad lypa ia ka naduh kane ka pyrthei shongbasa. Ka long ka jingsuk kaba phylla, kaba khraw bad kaba maian. Ka jingsuk ba jai jai ka long ka jingsuk kaba mih na kabamad ia ka bor ka jingpynim U Jisu Khrist. Ka jingsuk ba jai jai kam ju ai jaka satia ia ka jingsheptieng bad jingartatien. Ka long ka jaid jingsuk kaba ithuh ia u nongshun kum u lok bad kam ju tip mynno mynno ruh ia ka jingshah jop ne jingshah rem. Ka jingsuk ba jai jai ka mih na ka mynsiem kaba aiti lut ialade ha U Trai bad ka jingsynshar jong U. Hangne ka mon bakhuid U Trai ka iaid hakhmat eh ha ka jingim jong u, bad U Trai U ieng ban ialeh na ka bynta jong U ha ki thma ba kynja mynsiem. Ka jingsuk ba jai jai ka pynjai jai ia ka jabieng,

ka pynpyngngad ia ka met bad ki jingmut jingpyrkhat, ka ai jingtngen ia ka mynsiem, ka pynkmen ia ka dohnud, ka ai jingkhiah ia ki khmat bad ka pynlong thymmai ia u briew uba shapoh.

Ka jingsuk ba jai jai ka pynshlur ia u khristan ha ki jingialeh thma ba kynja mynsiem ban tur shaphrang da kaba shaniah ha ka kular U Trai Jisu: *"Ha khmih ruh nga nga long ryngkat bad phi ha la ka sngi, haduh kaba wai noh ka pyrthei"*. (*Mt. 28 : 11*). Ka pynlong nongjop ia u khlem da donkam ban *"shaniah ha ki kali"* *lane ki* *"kulai"* (*Salm 20 : 7*) tang da kaba u pyndonkam ia *"Ka Stieh ka jingngeit"* (*Eph. 6 : 16*) ba U Blei Un jubab ia ki jingduwai jong u. Ka jingsuk ba jai jai ka pynthanda ia u khristan ha ka saw ka sian jong ki jingkhih phaloh bad ki jingat phylliung ba itieng ha ka jingiaid lieng jong u hapdeng ki duriaw bah jong ka pyrthei pilgrim.

Ka jingsuk ba jai jai ka pynlong ia uba ngeit ban iaroh ia U Trai ha ki jingshitom bad ki khuslai, ban rwai hapdeng ka jingdap ka jingkmen kaba shlei hapoh ka mynsiem hadien ki jingiasyllok ba kyntang bad U Trai. Ka pynlah ia u ban phuh samrkhie haba ka sngewsih ka ban ia ka mynsiem jong u, da kaba tip ba U Trai U plie ia ki lad jingaiei man ka por ba donkam ban iarap ia u ba u lah ban ieng hapdeng ki jingma khnang ba un ioh lait ruh na ki shangkhawiah jong u bymman bad na ka jar jong ki nongshun ba kynja mynsiem.

Ka jingsuk ba jai jai ka long ka dawai balm ia ka mynsiem ba shitom bad ka kyrshan bor ia ka met raitong u khristan khnang ba u lah ban shah shitom kum u martyr jon U Jisu Khrist. Ka jingsuk ba jai jai ka wan rung hapoh ka mynsiem da ka jingpynshai ka ktien U Blei kaba u bsa ialade man la ka sngi kum ka jingbam ba kynja mynsiem jong u bad ki jingdwai kiba khlem da pud. Ka jingsuk ba jai jai ka long ka jingsuk kaba buh ia U Trai ha khmat bad ialade hadien. Ka pynlong ia u riewngeit ban tip na ba sdang haba kut ia ka mon bakhuid U Blei ha ka jingim jong u. **Ka jingdwai jong u ka long** *"Long ka mon*

jong me" (Mt. 6 : 10). Um don jingkhuslai ei ei shaphang kiei kiei ki jong kane ka pyrthei namar ha u la ai ban mad lypa *"ia ki bor jong ka pyrthei ka ban sa wan"* (*Heb. 6 : 5*).

Ka jingsuk ba jai jai ka pynkyrsoi hapoh ka jingim uba ngeit ia ka pukri um ka jingim bymjukut ban pynlong ia ka jingim jong u baroh shilynter *"KA JINGSUK KUM KA WAH". "Ah ba men da la shah shkor ia ki hukum jong nga ! te ka jingsuk jong me kan da la long kum ka wah"* (*Isa 48 : 18*).

Kane ka jingsuk kaba u la kular ban ai ha ngi ka donbor ban pynjai jai ia u khristan haba ka jingim jong u ka noh arsut kum ka riat sha ki thwei ba jylliew jong ka jingnoh mynsiem bad jingduh jingkyrmen. Ka jingsuk jong ka ka syriem ia ka wah kaba iaid jem jai jai ia ki pyntha phlang ba jyrngam haba kam iakynduh ia ki jingtynjuh bad jingjynjar jong kane ka jingim bad kaba noh jem jai jai ia ki lat lat bad ki khriang maw ba itynnad. Ka donbor ban ri ia ngi khlem bakla lynti shane lane shatai lada ngi iaid beit bad leh hok ha ka jingim jong ngi ha kane ka pyrthei. **U Blei U thaw barabor ia ka lynti iaid jong ngi bad ngim dei ban sheptieng ia ka lawei.** Lada ngi pyndem ialade bad iaid ha ka jingialam U Mynsiem Bakhuid jong u, ma u hi un ialam lynti ia ngi bad ngin ioh ban king ha ka wah jingsuk ia ka jingim bymjukut. *"Hynrei uno uno ruh u ban dih na kata ka um ia kaba nga ngan ai ha u, un ym sliang lano lano ruh, hynrei kata ka um ia kaba ngan ai ha u, kan long ha u ka pukri ka um kaba kyrsoi sha ka jingim bymjukut"* (*Ioan 4 : 14*).

Ha ka jingiaid pilgrim jong ngi kaba man ka sngi, ngi dei ban ngeit barabor ba U Blei un leh ei ei na ka bynta ban iarap ia ngi. Hangne ka wan ka jingdonkam kaba khraw jong ka jingshaniah tylli ha ka jingialam bad ka jingsumar sukher ba donbor jong u ia ngi bad ba un leh ia ki kambah na ka bynta jong ngi.

"Jar uba ngeit ha nga, kumba ong ka jingthoh, ki wah um ba im kin iatuid noh na ka dohnud jong u" (Ioan 7 : 38).

Katba ngi dang iaid shi iaid ha kane ka lynti jingiaid, U Blei un iai pynshlei hapoh jong ngi da ka jingkmen jong u khnang ba ngin kham sngewshitrhem bad sngewkwah hir hir ban nang iaid shi iaid tad haduh ba un da pynpoi suk ia ngi sha ka Ingshong jong U ha bneng.

"Ka don ka wah, ki um tuid jong ka ki pynkmen ia ka nongbah U Blei, ka jaka kyntang ki tabernakl u Bahakhlieh tam" (Salm 46 : 4).

Ka don ka wah jong ka jingsuk kaba U Blei u la buh lypa na ka bynta jong ngi. Bun bah ki la leit ban iaid ia kane ka wah bad ki la shem ia kata ka jingsuk bneng ha ka jingim jong ki ha kane ka pyrthei. Ngi ruh ngin ioh ban mad ia ka jingtuid ba jai jai jong kata ka wah jingsuk hapoh ka jingim jong ngi tang lada ngi ai jaka noh kloi ia U Jisu ban rung hapoh ki dohnud jong ngi. Ngin ioh ban tuid lang bad u ha ka lieng bah jong ka jingpynim kaba u la pynkhreh na ka bynta jong ngi. **Haba ngi iaid ia kane ka wah jong ka jingsuk, ka jingim kam ju kiew artet hynrei ka hiar arsut.** Ka hiar arsut katba ngi nang iehnoh ter shi ter ia ki sngi ka jingim ba lyngkot jong ngi ban lam khadduh ia ngi sha kata ka nongbah bakhuid U Blei ha kaba ngi kyrmen ban iashem ia ki riewkhuid kiba la leit sha shwa jong ngi kaba long ka durlaw bah jong ka jaka shong neh U Blei ha kaba ka sngi kam ju sep bad ka miet kam ju dum'

Ka jingsuk ba jai jai kam ju lamler. Uno uno, kano kano kin shem ba kane ka jingsuk ka long kaba shisha ynda ki la mad hi ia ka da lade hi. Ngin ioh ban mad ia ka jingtuid ba jai jai jong kane ka jingsuk hapoh ki dohnud bad ki mynsiem jong ngi tang ynda ngi la nang ban leh ia ka mon Bakhuid U Blei. Ka Ktien U Blei ka kyntu ia ngi : *"To kynriah noh na kaba sniew, bad to leh ia kaba bha, wad ia ka jingsuk, bad to bud ia ka". (Salm 34 : 14).*

Khlem kane ka jingsuk ba jai jai, ka jingim jong ngi kan long kaba dap tang da ka ud, ka iam, ka ma bad ka tieng. Khlem ka jingsuk ba jai jai, ka jingim jong ngi kan long kaba kordit bad kaba suhsat. Namarkata ngi dei ban

iabeh ban ioh ia kane ka jingsuk kumba ka Ktien U Blei ka kyntu ia ngi : *"wad ia ka jingsuk bad to bud ia ka"* (*Salm 34* : *14*).

Ha ka jingsuk kaba kum kano, ngin ym tip shuh ia ka jingsheptieng bad ka jingduh jingkyrmen. **Ka jingsuk ba jai jai ka ithuh ia ka mariang bad ka jingpynlong baroh kawei ba ki long ka kam ki shynriahti U Trai, bad ba ki lum ki wah bad ki jaka kynjah ki long ka Templ ha kaba u Khristan u lah ban tei ia ka duwan ha khmat U Blei**. Ka jingsuk ba jai jai kam ju pynkhuslai ia uba ngeit shaphang kaba lashai namar kaba lashai kan tip hi ia la ka jong. Ka jingsuk kaba u ioh ka long tang ha kaba mynta ha kaba un ioh ban iasyllok bad U Trai bad ban trei dep ia la ka kam kaba U Blei U la buh ia u hapoh ka sngi da kaba tip ruh ba ka por shongthait kan wan hi. Ka pynkmen ia u ban shakri khlem thait man ka sngi ia U Trai da kaba tip ba U Trai U la buh ia ka pansngiat ka hok hadien ka jingiap. Ka mynsiem jong u ka shadkmen man la ka sngi ban apkyrmen ia kata ka sngi bakhraw U Trai ha kaba un wan ban shimti ia u ha ka jingwan arsien ynda haba u nongleit kurim un wan ban shaw ia ka Balang bakhuid na kane ka pyrthei.

Ka jingsuk ba jai jai ka wan hadien ki jingtrei shitom bad ki jingdwai baneh. Ka jingsuk bajai jai ka long ka bainong sngi U Trai ia u khristan uba aiti lut bad pyndem khoit ia la ka mynsiem ha u. Ka jingkwah jong u ka long tang ban leh ia ka mon bakhuid U Blei. Ka jingsuk ba jai jai ka mih na ka jingpynshait bor ka jong u briew uba shapoh kaba long ka jingpynibha ka bymsep ba la pdiang sha ka jingkha arsien da ka jingsait ka ktien U Blei bad ka jingsaiñdur u mynsiem bakhuid. Don tang khyndiat eh kiba ioh ia kane ka jingsuk ba jai jai. Ngin ioh ia ka tang ynda ngi la nang ban wad shitom kum ia u mawkordor barem. Ka jingsuk ba jai jai ka ri jai jai ia ka mynsiem u nongiap ha ki kynta kiba khadduh jong ka jingim jong u shwa ba un jam ia ka Jordan iong : *"U Trai u long nongaplangbrot jong nga ; ngan ym kyrduh. U pynthiah ia nga ha ki jaka phlang ba jyrngam : U ialam ia nga harud ki um ba jai*

jai. U pynphai pat ia ka mynsiem jong nga......shisha, la nga iaid ruh ia ka them ka syrngiew ka jingiap, ngan ym sheptieng ia ka basniew......bad ngan shong ha ka ïng U Trai junom" (Salm 23).

LYNNONG—V

KA JINGKHA ARSIEN

1. Ka jingkha arsien ka long ka subjekt kaba donkam eh bad kaba khraw tam ha ka jinglong jingim jong ka balang.

2. Ka jingkha arsien ka long ka tynrai jong ka jinglong jingim khristan ba shisha.

3. Ka jingkha arsien ka long kawei pat ka kyrteng ba la ai ia ka jinglong jingim khristan ba thymmai.

4. Ka jingkha arsien ka long ka jaid jinglong jingim kaba ha khlieh duh kaba U Blei u ai ha u briew.

5. U Trai Jisu u la ong ba lymda kha pat ia u briew na ka um bad na u mynsiem bakhuid um lah ban leit hapoh ka hima U Blei.

6. Ka jingkha arsien ka long ka jingkha thymmai ia u briew sha ka jinglong jingim khristan ba khuid, ba hok bad ba riewblei.

7. Kiba bit ban iohi ia U Trai Jisu ha ka jingwan arsien jong u ki long tang kito kiba la ioh ia ka jingkha arsien.

8. Kumba ia u briew dei ban pynkha shisien lyngba u kpa bad ka kmie, kumta ruh ia u briew dei ban kha pat na ka um bad u mynsiem bakhuid.

9. Ka jingkha arsien ka long ka jingpynkha thymmai U Blei kaba na jrong sha kata ka dur bad ka rynieng kaba janai kaba U Blei U la thaw ha ka dur ka jong u hi.

10. Ka bor jong ka jingpynkha arsien ka don ha ka ktien U Blei.

11. Kiba la ioh ia ka jingkha arsien ki long kito kiba la kha, ym na ka snam, lymne na ka mon u briew, hynrei na ka mon bakhuid U Blei.

12. Ka jingkha arsien ka pynioh ha ngi ia ka hok trai ba ngi long ki khun U Blei.

13. Ngin ym lah ieng da lei lei ha kine ki sngi jong ka jingphaidien lymda ngi dwai ban ioh ia ka jingkha arsien.

14. Khlem ka jingpynkha arsien, ka jingim jong ngi kan long kaba kordit ha kata ka pyrthei ka ban sa wan.

15. Dei tang kiba la kha arsien ki ban ioh lait shiliang na ka jingiap sha ka jingim.

16 U Trai jong ngi un pynksan tang ia kito kiba la kha arsien ha ka sngi bishar ba khadduh.

17. Uwei pa uwei baroh ba la kha na U Blei um ju leh ia ka pop, naba u symbai jong u u iaisah hapoh jong u: te um lah ban iaileh pop, naba la kha ia u na U Blei.

18. Uwei pa uwei baroh uba ieit, la kha ia u na U Blei bad u ithuh ia U Blei.

19. Lymda ngi ioh ia ka jingkha arsien, ka la bha ba yn ym jin da la kha satia ia ngi.

20. Ka jingshon shap da u mynsiem bakhuid ka pynkha arsien ia ki khun jingrem.

21. Kiba la kha arsien ki long kito kiba la ioh ia ka jingai kaba kynja bneng, bad ba la pynlong ki nongioh bynta na u mynsiem bakhuid, bad ba la ioh mad ia ka ktien babha U Blei, bad ia ki bor ka pyrthei ka baň sawan.

22. Lymda ngi ioh ia ka jingkha arsien, ngin sa tim ha kawei ka sngi ia la ka sngi kha.

23. Ia kaba la kha na ka jong ka doh ka long doh; bad ia kaba kha na ka jong u mynsiem ka long mynsiem.

24. La pynkha arsien ia ngi ym na u symbai basep, hynrei u bymsep, da ka ktien U Blei kaba im bad kaba iaisah.

25. U Trai Jisu un jied tang ia kito kiba la kha arsien napdeng ki khristan sha ka jingim kaba bymjukut ha bneng.

26. U briew uba la kha na ka briew un ym lah ban long khuid da lei lei ha khmat U Blei lymda u la ioh ia ka jingkha arsien ha ka jingim jong u.

27. Uwei pa uwei baroh uba iaileh ia ka hok, la kha ia u na U Blei.

28. Uwei pa uwei baroh uba ngeit ba U Jisu U long Uta U Khrist, la kha ia u na U Blei: bad uwei pa uwei baroh uba ieit ia uta uba la pynkha, u ieit ia uta ruh ia uba la kha na u.

29. Ngi tip ba uwei pa uwei baroh ia uba la kha na U Blei, um leh pop shuh; hynrei uta ia uba la kha na U Blei, u ri noh ialade, te uta uba sniew um ktah ia u.

30. Kito kiba la kha arsien, hadien ba ki la hap noh, ka long ka bym lah ban pynthymmai pat ia ki sha ka jingkylla kaba mut; haba la sah narphna pat da ki ia U Khun U Blei, bad la pynlehraiñ pyrshah ia U.

31. Kito kiba la kha tang shisien kin iap arsien.

32. Ka dur jong ka jingpynkhuid ka Ktien U Blei ha ka jingkha arsien ka long syriem kum ka jingsait ka um.

33. Kito kiba la kha arsien kin iap tang shisien.

34. Don ka jingma ba kito kiba la ioh ia ka jingkha-arsien ki lah ban kyllon pat ne phaidien noh.

35, Ka jingkha arsien ka pynioh ha ngi ia ka kyrdan riewkhuid.

36. Ka ribaibal ka long ka jingtrei bor bah U Mynsiem Bakhuid ban pynkha arsien ia ki briew.

37. Dei tang kito kiba la kha arsien kiba lah ban pynkylla khongpong ia ka pyrthei.

38. Ym baroh kiba phla khristan ki long kiba la kha arsien.

39. Dei tang ha kito kiba la kha arsien ba U Blei U pynkup da ka bor U Mynsiem Bakhuid ban phla bad ialap ia ka kyrteng U Jisu Khrist.

40. Ka jingkha arsien ka pynioh ha u riewngeit ia ka bor ban iap kum u Martyr na ka bynta U Jisu Khrist.

41. Ka jingkha arsien ka long ka jaid jingim khristan kaba paka bad nylla tam.

42. Ka jingkha arsien ka pynioh ha ngi ia ka jinglong jingim khristan kaba skhem bad ka bym ju shah jop.

43. Kiba la kha arsien ki im man ka sngi tang da kaba duwai bad da kaba pule ia ka Ktien Bakhuid U Blei.

44. Ka jingkha arsien ka pynthikna ia u riewngeit shaphang ka jingim bymjukut kaba un ioh ha ka pyrthei ka ban sa wan.

45. Ngin ioh ia ka jingkha arsien tang lada ngi kylla kaba mut na ki pop jong ngi, phla ia la ki pop, phai noh na ki lynti barim bad pdiang ia ka jingpynkhuid da ka snam U Jisu Khrist bad ka jingpynkyntang sha ka jingim ba thymmai da U Mynsiem Bakhuid.

46. Ka jingkha arsien ka long ka Sartiphiket kaba U Blei U ai ia kito kiba la pynim bad ioh ia ka jingsiewspah da ka snam U Jisu Khrist.

47. Ka jingkha arsien kam lah sah slem ha uba ngeit lada um nang ban sumar ia ka da kaba duwai bad pynkyntang ialade man ka sngi.

48. Kiba la kha arsien ki long kiba kham dei hok ban ialap ia ka gospel U Jisu Khrist.

49. Kiba la kha arsien ki long ki briew kiba suk tam ha ka pyrthei.

50. Khlem ka jingkha arsien ngim lah ban pynsngewbha ia U Blei.

51. Ka jingkha arsien kam lah wan ha ngi, lymda ngi long kiba kloi ban pdiang ia ka.

52. Ka jingkha arsien ka pynmih hapoh jong ngi ia ki jingpyrkhat kiba thymmai, ki jingthmu kiba thymmai, ki jingthrang kiba thymmai bad ki jingangnud kiba thymmai.

53. U Mynsiem Bakhuid bad ka Ktien U Blei ki long ki artylli ki bor kiba trei jur ha kaba pynkha arsien ia u briew.

54. U Blei U ai ia U Mynsiem ka jingstad tang ha kito kiba la kha arsien.

55. Ym baroh kiba la ioh jingbaptis kiba la kha arsien.

56. La kha pat ne em ia phi ?

57. Ka jingkha arsien ka thaw hapoh jong ngi ia ka jingsuk ba jai jai.

LYNNONG VI

KABA IAID HA KA LYNTI U TRAI

Lada ngin phai sha ka ktien U Blei, ngin shem ha ka Kitab u Hosia u nongiathuhlypa ba la thoh ia kine ki ktien. *"Uei uba stad, te un sngewthuh ia kine kiei kiei? uba sian, bad un tip ia ki? namar ki lynti U Trai ki long kiba beit bad uba hok un iaid ha ki; hynrei ki nongleh palat kin jynthut ha ki"* (*Hos. 14 : 9*).

Kine ki ktien ki iathuh ia ngi shaphang ka lynti iaid u khristan kaba u dei ban iaid man la ka sngi. Ka long ka lynti iaid kaba beit kaba U Trai U pynkhreh tang na ka bynta kito kiba hok, naba *"uba hok un iaid ha ki; hynrei ki nongleh palat kin jynthut ha ki"*. Khnang ba ngi lah ban sngewthuh bha ia kane ka rukom lynti iaid, nga la pyrshang ban buh ia ka ha kine ki ktien jingbatai kumne harum :—

Hapdeng ki sngi kiba lyngkot ka jingim jong ngi, U Trai U la buh la ka lynti ba ngi dei ban iaid ha kane ka pyrthei Ka don ruh ka lynti iaid jong ka pyrthei kaba u briew um lah lait na kaba ia kynduh ia ka, hynrei ka long ka lynti ka jingiap. Ka Ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba dei tang ka lynti iaid U Trai kaba lam sha ka ban im. U Jisu Khrist hi U la ong : *"To bsut lyngba ia ka khyrdop ba khim; naba ka kylluid ka khyrdop, kaba jlan ruh ka lynti, kaba lam sha ka ban jot; bun ruh kiba ia bsut na kata. Hynrei ah kaba khim kata ka khyrdop; ah kaba wit ruh kata ka lynti kaba lam sha ka ban im! ah ki long khyndiat ruh kiba shem ia kata!"* (*Mt. 7 : 13,14*).

(1) **U Blei um shym la phah hi ia ngi sha kane ka pyrthei ba ngin shu shem hi da lade ia kane ka lynti, hynrei u la dep phah lypa ia u khun baieit jong u U Jisu Khrist uba la dep pynkhreh ruh lypa ia kata ka lynti iaid** ba ngin iaid ma ngi. U Jisu U la im laiphew lai snem shiteng ka rta ha kane ka pyrthei bad hapdeng kine ki snem **U la dep pynkhreh lypa ia ka lynti kaba biang nadong shadong.** Ka lynti iaid jong u naduh Bethlehem haduh

lum Kalbari ka long ka lynti jong ka jingsngewrit, ka hok, ka jingkhuid, ka jingshakri, ka jingshah shitom, ka jingshah kren beiñ bad ka jingaiti lut ialade. U la pynkhreh lypa ia kata ka lynti iaid na ka bynta jong ngi da kaba u la iaid shwa ma u ban kyntu ia ngi ki nongbud jong u : "*Bad ki shkor jong me kin iohsngew ia ka ktien hadien jong me, ka da ong, kane ka long ka lynti, to iaid phi ha ka ; haba phi phai sha ka kti kamon. bad haba phi phai sha ka kti kadiang*" (*Is. 30 : 21*).

(2) **U briew um lah ban shem dalade hi ia ka lynti iaid U Trai wat lada U Jisu U la dep pynkhreh lypa. U Trai Jisu U la shu buh ia ka lynti, hynrei u briew u dei ban da iakynduh markhmat ia U Jisu.** Ka jingiakynduh markhmat (Personal encounter) bad U Jisu ka long kaba donkam khnang ba ngin tip ia ka lynti kaba ngi dei da shisha ban iaid. Namarkata u briew u dei ban da ioh ia ka jingsngew kynduh ia la ki pop, ka jingkylla kaba mut, kaba phai noh na ki lynti ka pop bad ka jingaiti thymmai ialade ha U Trai ba un ialam ruh ia ka jingim jong u baroh shilynter. Kumta ngim lah ban iakren ia ka lynti iaid U Trai lymda ngi la wad bad shem hi dalade. Mynno ngi sdang ban iaid bad kumno ngin iaid ? Ka dei namarkata ban don ki jingjia ha kiba u briew da ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid u sdang ban ithuh ia ka lynti iaid U Trai. Kane ka **la jia ia u Saul** ha ka lynti sha Damaskos, **ia u Petros** hadien ka jingiam kthang bad ka jinglynñiar ia la ka pop. Ka la jia kumjuh ruh **ia u Sadhu Sundar Singh** hadien ba u la thang ia ka Baibl. Ka jingsdang ban iaid ia ka lynti U Trai ka jia ynda haba u briew u la iakynduh markhmat ia U Trai. U Ioannis u nongiohipaw u la batai kumne harum shaphang ka dur jingiakynduh markhmat bad U Trai. "*Bad haba nga la iohi ia u, nga la kyllon sbak ha ki kjat jong u kum uba iap*" (*Jingpyn. 1 : 17*).

(3) **Ka jingsdang ban iaid ia ka lynti U Trai ka jia ruh ynda haba u nongpop u la rai ban jied da kaba sdang ban iaid noh ia ka lynti U Trai bad ban iehnoh ia ka lynti jong ka pyrthei.** U nongrwai Salm haba u phla ia la ka jingrai ban iaid noh ia ka lynti U Trai u la ong : "*Nga la*

jied ia ka lynti ka jingshisha : nga la buh ha khmat jong nga ia ki jingbishar jong me" (*Salm 119 : 30*).

(4) **Haba ngi la jied ban iaid ia ka lynti U Trai, U Trai um ju shah ba ngin shu iaid ruma, hynrei U da ai bad pynpaw da ki dak.** U la ai ka dak ha ki lai ngut ki riewstad ka ri mihngi da kaba pyni ha ki ia u khlur ka ri mihngi ba un ialam ia ki sha ka shyngoid ha Bethlehem Judia. Ynda haba u Herod Syiem u mut ia ka ban pyniap ia ki u la ai ka dak jingmaham ia ki ha ka jingphohsniew ba ynda haba ki leit phai pat sha la ka ri, *"Kin ym leit phai pat sha u Herod"* (*Mt. 2 : 12*).

(5) **Ha ka lynti iaid U Trai, U Blei U la buh ia ka thong ha kaba kut ka jingiaid lynti jong ngi ba ngi dei ban poi. Kane ka thong ka long ka pansngiat ka jingim bymjukut kaba U Trai un pynphong ia ngi ha** kata ka ri ba phyrnai ynda ka jingleit lynti jong ngi ka la wai. Baroh kiba la pdiang ia U Jisu bad kiba la im bad ngeit ha u, ki dei ban poi sha kane ka thong. U Paul u la iohi ia ka thong ba ka ap ia u hajan eh shwa ba yn khrai khlieh ia u ha Rome kum u martyr U Jisu Khrist haba u ong : *"Naduh mynta ia nga la buh ia kata ka pansngiat jong ka hok, ia kaba U Trai, uta u nongbishar bahok, un ai ha nga ha kata ka sngi : bad ym tang ha nga hi hynrei ha kita baroh ruh kiba ieit ia kata ka jingmihpaw jong u"* (*2 Tim 4 : 8*).

(6) **Katba ngi nang ia iaid ia ka lynti, U Trai un pynjanai ruh de ia ka jingngeit bad ka jinglong mynsiem jong ngi khnang ba ngin ioh kot shaduh** *"ka jingthew ka rynieng ka jingdap U Khrist"* (*Eph. 4 : 13*).

Namar kata katba ngi nang iaiaid ia ka lynti U Trai, katba ki sngi ki snem ka jingim jong ngi ki nang noh arsut sha ka jinglong tymmen ; katba ka met ka nang kylla tlot, ka mynsiem pat ka dei ban khie lung thymmai bad khlain man ka sngi. Ka ktien U Blei ka ong ***"ba yn pynkhlain ia phi bad ka bor da u mynsiem jong u ha u briew ba shapoh"*** (***Eph. 3 : 16***).

"Namar kata ngim man thait shuh ; hynrei la ka long ruh ba u briew uba habar jong ngi u nang jot nang jot, pyn-

ban uta u briew bashapoh u la nang shait ha la ka sngi" (*2 Kor 4 : 16*).

Kum ki briew kiba tlot ngim lah ban long janai nalade. Hynrei U Blei u iarap ia ngi ha kane da kaba u hikai ia ngi shaphang ka rukom iaid. Kata ka long da kaba ngin phai beit sha khmat khlem da phai dien satia sha kadiang lane sha kamon. *"da kaba khmih sha U Jisu U nongpynlong bad U nongpynjanai ia ka jingngeit jong ngi"* (*Heb. 12 : 2*).

(7) **Katba ngi nang iaid shaphrang, ka ktien U Blei ka la maham jur ia ngi ba ngim dei da lei lei ban phai dien. U Blei um ju sngewbha satia ia ki nongkylla dien. Ka ktien U Blei ka ong** : *"Hynrei uta uba hok jong nga un ia im da ka jingngeit; hynrei lada un kynran dadien, ka mynsiem jong nga kam sngewbha shuh ia u"* (*Heb. 10 : 38*).

U Blei ha U Jisu Khrist u la khot ia ngi sha ka jingpynim jong u. U la khot ia ngi na ka ri jingthala, ka ri jinglongmraw sha ka ri jingkular, ka ri kiba im. U la hikai ruh de ba ngim dei ban phai biang sha ki pop barim U Trai Jisu u la maham ia ngi da kaba ong : *"To kynmaw phi ia ka tnga u Lot"* (*Lk. 17 : 32*).

(8) **Haba ngi iaid ia ka lynti U Trai, ngi dei ruh ban bah ia ka diengphna**. La ka khia katno katno ruh ngim dei satia ban bret noh ia ka. **Ka jingbah ia ka diengphna ka long kaba donkam tam ha kane ka lynti iaid.** Ka jingkhraw jong ka jingmut ka lynti iaid ka shong ha kane ka jingbah ia ka diengphna. Ngi kynmaw ba ha ka lynti sha Kalbari, **u Simon u nong Kirini** u la bah ia ka diengphna da ka mon sngewbha. U Trai Jisu u la pynsting ia ka jingkhia jong ka haba ka la hap ha u Simon da kaba u pynkit ha lade kham bun ia ka jingkit jong ka. Ka long kumjuh ruh ia ngi. Ngi lah ban sngewkhia ha kaba bah ia ka diengphna, hynrei ngim dei ban bret ia ka namar U Trai hi da lade un wan bad pynsting ia ka jingkit jong ka. U Jisu u la hikai ia ngi shaphang ka jinglong nongbud ba shisha jong u haba u ong : *"Jar uba mon ban wan bud nadien jong nga, ai ba un len ia lade, bad un bah ia la ka diengphna, bad un bud ia nga"* (*Mk. 8 : 34*).

(9) **Man ba ngi iaid ha ka lynti U Trai, ngi dei ban iaid da kaba ap kohnguh ia ka hukum jong u man la ka sngi.** Hangne ka wan ka jingdonkam jong ka jingngeit, ka jingngeit kaba kum ka jong u Abraham haba u mih na la ka jong ka ri baieit eh jong u ban leit sha ka ri ka bym tip. Namarkata ha kaba sdang ia ka jingiaid lynti U Trai, naduh dang step ngi dei ban shu kohnguh beit tang ha ka hukum jong U Trai. Kat kaba u ong ngin leh, kat kaba u kyntu ngin pyndep, wat lada ka long ba ngim lah tip kaei ka jingmut ne ka jingthmu jong u. Hangta yn sa niew ia kane, **'ka hok ia ngi'.** *"Da ka jingngeit u Abraham haba la khot ia u, u la kohnguh ban leit noh sha kata ka jaka ia kaba un sa pdiang ia ka ban long ka bynta ; te u la leit noh, um da tip shaei u leit"* (*Heb. 11 : 8*).

(10) **Ka lynti iaid U Trai baroh shilynter ka long kaba dap da ki aiñ bad ki jingphla bakordor.** Ba ngin ioh iaid suk ha kane ka lynti baroh shilynter ka long tang da kaba ngin iai sumar, iai ri khop bad iai rakhe ia kita ki aiñ bad ki jingphla bakordor Ka ktien U Blei ka la kular ia kane : *"Suk kita kiba janai ha ka lynti, kiba iaid ha ka aiñ U Trai. Suk kiba sumar ia ki jingphla jong u, kiba wad ia u da ka dohnud baroh Kim ju leh ia ka bymhok ruh ; ki iaid ha ka lynti jong u"* (*Salm 119 : 1-3*).

(11) **Katba ngi nangiaid sha khmat ha ka lynti U Trai, ngi dei ruh ia ka ban iehnoh ruh shadien jong ngi ia ki nuksa ba bha jong ka jinglong jingim bad jingtrei jong ngi khnang** ba ki longdien kin ioh bud ia ki dienjat jong ngi ynda ngi la leit noh na kane ka pyrthei. Ka Ktien U Blei ka pynkynmaw ia ngi borobor kumno ba ngi dei ban pyrthuh bud ia ki dienjat ki longshuwa manshuwa jong ngi kiba la im bad iap ha U Jisu *"To kynmaw ia kito kiba la synshar halor jong phi, kiba la kren ha phi ia ka ktien U Blei : da kaba pyrkhat ruh ia kaba kut ka jingim jong ki, to phin iapyrthuh bud ia ka jingngeit jong ki"* (*Heb 13 : 7*).

(12) **Kiba iaid ha ka lynti U Trai ki lah ban long kiba hok bad ki bymhok ruh. Ki bymhok kim lah ban iaid slem ha kane ka lynti.** Kin jynthut, kin kyllon bad kin

iap khlem pat dei por namar ka lynti U Trai ka long kaba janai. Ngi shem ki nuksa na ka Ktien U Blei shaphang ki briew kiba la jynthut ha u mawsiang ka jingjynthut. *"haba kim kohnguh ia ka ktien ; sha kaba la buh ruh ia ki"* (*1 Pet. 2 : 8*).

U Ussa u briew uba thala u la kyllon iap ha khmat ka synduk ka jutang haba ki kti jong u ki la dei ha ka synduk haba ka la hap mynba ki masi kiba bah ia ka ki la jynthut. Kumjuh ruh ia **u Akhan bad ia ka ing jong u** la rai ban thang da ka ding namar ba ki la leh ia ka pop kaba sang. **U Annanias** bad ka **Saphira ruh** ki la kyllon iap ha khmat u Petros haba la lap ia ki ha ka pop tuh kyntang.

Ka Ktien U Blei ka la iathuh ia ngi ba ngim lah ban buhrieh ia ki pop ha ka lynti U Trai. Ki pop kin sa lap ia ngi namar *"Shaphang U Blei, ka lynti jong u ka long kaba janai"* (*Salm 18 : 30*).

"Naba U Trai u ithuh ia ka lynti kiba hok : hynrei ka lynti ki bymman kan duh noh" (*Salm 1 : 6*).

Dei tang ki briew kiba hok kiba bit ban ioh iaid ha ka lynti U Trai, namar *"uba hok un ioh iaid ha ki"* (*Hos. 14 : 9*).

Kum kiba ngeit ha U Trai Jisu ngim long satia kiba hok. Ki hok jong ngi ki long tang ki **syrdep jot** ha khmat jong U. Hynrei don ka hok ka jong U Blei kaba U la pynkup ha ki riewkhuid kiba sngewthuh ia lade ba ki long ki nongpop. Kam long da lei lei ka hok jong ki Sadusi bad ki Pharisi. Ka long ka hok kaba U Blei U la pynioh ha kiba ngeit da ka snam U Jisu U Khun Langbrot jong U Blei. Ka hok jong U Jisu Khrist ka long ka hok jong ka jingiatiplem bakhuid, ka hok jong ka jingiadei para briew, ka hok ha ka ktien ka thylliej, ka hok ha ka jingshakri ia U Trai bad ka kam jong u. Ngin ym long kiba bit ban iaid na kane ka lynti U Trai lymda ngi la pdiang shwa ia ka hok kaba na U Blei. U Jisu Khrist u la ong shai ia kane : ***"Hynrei phin iawad shuwa ia ka hima U Blei, bad ia ka hok jong u ; te ia kine kiei kiei baroh yn sa ai lang tam ha phi"*** (***Mt. 6 : 33***).

(13) **U Blei um ju shah ia kiba hok ba kin iaid marwei, hynrei u sngewtynnad ban iaid ryngkat bad ki** U Blei um kwah ba kiba hok kin iaid marwei, namar, lada ki iaid marwei kin sngew artatien. U la leh ia kane ha ka lynti sha Emmaus : "*Ka la jia te, katba ki dang ia kren bad ba ki ia kylli jingmut paralok hi, ba U Jisu hi u la wan hajan. bad u la leit lem bad ki. Hynrei la pynthame ia ki khmat jong ki, kat ban ym ithuh ia u*" (*Lk 24 : 15, 16*)

(14) **Ki briew kiba hok haba ki iaid ia ka lynti jingim jong ki ha kane ka pyrthei, kim ju iaid shuh marwei, hynrei ki iaid ryngkat bad U Blei.** "*Bad u Enokh u la iaid lem bad u Blei, bad um shym don la shuh ; naba u Blei u la shim noh ia u*" (*Jen. 5 : 24*). Dei tang ynda haba ngim iaid shuh bad ka pyrthei. ba U Trai Jisu ruh un sa wan ban rong noh ia ngi ha ka jingwan arsien jong u kumba u Enokh u la shah rong shajrong katba u dang ia iaid ryngkat bad U Blei U Trai Jisu u la iathuh lypa shaphang ka rukom jingrong noh jong u ia ki riewkhuid ha ka jingwan ba arsien jong u : "*Ynda kumta arngut kin iadon ha ka lyngkha ; ia uwei la shim noh, te ia uwei pat la iehnoh. Arngut kin iashong tylliat ha ka ing tylliat : ia kawei la shim noh, te ia kawei pat la iehnoh*" (*Mt. 24 : 40, 41*).

(15) **Haba ngi iaid ia ka lynti U Trai, ngim donkam ba ngin pynkhuslai ialade na ka bynta kaba lashai ne kaba lashisngi.** U Trai u pynkhreh ia ka lynti iaid jong ngi man la ka sngi bad ngin ym sheptieng ia ka lawei. Namarkata ka long kaba bakla ba u briew un pynbeit da lade hi ia la ka lynti iaid man ka sngi. Ka ktien U Blei ka ong : "*Ah Trai. nga tip ba ka lynti iaid u briew kam long ha u hi : kam long ha u briew uba iaid ban pynbeit ia la ki jingjam*" (*Jer. 10 : 23*).

(16) **Haba ngi iaid ha ka lynti U Trai man ka sngi, ngim ju dei ban mareh stet.** Ka don ka jingma lada ngi mareh stet than eh Shijam bad U Trai ka la biang ia ngi baroh shisngi. Namarkata lah kaba iaid shijam bad U Trai man ka sngi ban ia kaba iaid ban phew jam khlem U Trai U **Rev. John Henry Newman** ha ka por shisien

ba ka jingdum kaba kynja mynsiem ka la wan tap ia ka jingim jong u, um tip s'kuh shano un leit ha ka jingim man ka sngi. Kumta ha kawei ka sngi haba u la dwai, u la thaw ia ka jingrwai : **'Lam Jingshai Hun'** ha kaba u aiti ialade ha U Trai ba un ialam ia u ha ka lynti dum. Ia kane ka jingrwai la dang rwai haduh mynta da ka balang khristan kylleng ka pyrthei.

Lam jingshai hun, hapdeng jinglyngngoh bun,
Ah ! lam ia nga ;
Ka miet ka dum, nga ruh nga khlem jinghun,
Ialam ia nga ;
Ri Me ia nga ban i sha jyngai bah,
Ngam don jingkwah,—shijam ka biang ia nga.

(17) **Ngim lah ban iaid ha ka lynti U Trai da la ka jong ka bor. Man ka sngi ngi dei ban sdang bad pynkut ia ka lynti iaid jong ngi da ka jingpule ia ka ktien U Blei bad ka jingdwai** Ka jingpule ia ka ktien U Blei ka iarap ban ai jingshai ia ngi namar "*ka long ka sharak ia ki kjat*" (*Salm 119 : 105*) jong ngi. Kumjuh ruh ka jingdwai ka kyrshan bad sumar ia ki lynti iaid ba dum jong ngi khnang ba ngin ym bakla ne syntuid noh ha ki jingjam jong ngi. **U Martin Luther** namar ba u ju pule ia ka ktien U Blei man ka sngi bad ba u ju dwai lai kynta shi sngi , u shem ba U Trai u iarap bad aibor ia u haba u pyndep ia ki kam kiba khraw man ka sngi.

(18) **Ngim lah ban iohi ia U Trai ha ka lynti iaid jong ngi, hynrei ngi lah ban shu iohsngew ia ka jingdon ryngkat jong u.** Ka ktien U Blei ka la lathuh shai kdar ba ym don uno uno ruh uba lah ban iohi ia ka khmat U Blei bad ba un im. U Blei U don ha ka lynti iaid kiba hok man ka sngi, la kim lah ban iohi ia u da la ki jong ki khmat. U Job haba u iohsngew ia ka jingdon ryngkat U Blei bad haba um lah ban iohi ia u, la u la khmih bha ban peit ia ka dur U Blei u la phla kumne :—"*Ha khmih, nga leit shaphrang, hynrei um don , bad shadien, hynrei ngam luh ban iohi ia u : sha kadiang, mynba u dang trei, hynrei ngam lah ban ioh khmih ia u ; u buhrieh ialade sha kamon, bu ngam lah*

iohi ia u. Hynrei u ithuh ia ka lynti ba nga iaid ; ynda u la tynjuh ia nga, ngan mih noh kum ka ksiar" (*Job. 23 : 8-10*).

(19) **Ka lynti iaid U Trai ka long kaba dap da ki jingtynjuh.** Kiba iaid na kane ka lynti kin ym lah lait na kaba iakynduh ia ki. Ki jingtynjuh kiba U Blei u buh hapdeng ka lynti iaid u khristan ki long na ka bynta ban pynphriang bad pynjanai ia ka jingim bad jinglong mynsiem jong u khnang ba un ioh long uba iaineh haduh kaba kut. Da kine ki jingtynjuh ba mehding kiba U Blei u buh ha ka lynti iaid, ki long ym ban pynngam jyllop ne pyniapduh ia u hynrei na ka bynta ban shñiah bha ia u khnang ba un ioh ieng kum u nongjop hapdeng ka lawarding jingtynjuh. Ka ktien U Blei ka la ong shai ia kane : "*Haba me leit lyngba ia ki um, nga ngan long lem bad me ; bad lyngba ki wah, kin ym tyllep ia me : haba me iaid lyngba ka ding, men ym ing ; lymne ka thylliej ding kan ym jliah ia me"* (*Is. 43 : 2*).

(20) **Kiba iaid bad U Trai kin ym sah shadien da lei lei ruh em.** Ma u un ialam lynti ia ki bad un pyllait suk ia ki baroh shilynter. Ha ka sngi ka jingiap, un ialam suk ia ngi lyngba ka jordan iong sha shiliang ri ba phyrnai. U Dabid u la shem ba u Trai u long u nongaplangbrot jong u haba u phla ia ka jingshaniah ha U Blei :—"*U Trai U long u nongaplangbrot jong nga ; ngan ym kyrduh. U pynthiah ia nga ha ki jaka phlang ba jyrngam : u ialam ia nga harud ki um ba jai jai . ... shisha, la nga iaid ruh ia ka them ka syrngiew ka jingiap, ngan ym sheptieng ia kaba sniew ; namar me don ryngkat ma me bad nga : u diengduh bad u shanduh jong me, ki pyntngen ia nga"* (*Salm 23 : 1—4*).

(21) **Ha ka lynti iaid U Trai, ngi don borabor u dong musa uba tbeh jingshai ban ialam ia ngi mynsngi bad mynmiet. Uta u long u rishot lyoh mynsngi bad u rishot ding mynmiet.** U Rishot lyoh mynsngi bad u Rishot ding mynmiet u long U Mynsiem Bakhuid uba ialam ia ngi ha ka por mynsngi bad ka por mynmiet khnang ba ngin ym jah lynti ha ka jingma bad jingshyrkhei jong ka lynti iaid.

"Na ri shong mraw u 'Pharo' Syiem,
Sha ri riewkhuid shaneng,
Mynsngi 'u lyoh' mynmiet 'ka ding',
Ioh bakla lad kylleng."

(22) **Ka lynti iaid U Trai ka long ka lynti iaid kaba dap tang da ki jingphylla suda. Ka long ruh ka lynti iaid kaba maian** bad kaba dap tang da ka jingsuk bad jingkmen suda. Namarkata ka shong shibun eh ha kita kiba iaid kumno ban pynkyntang bad sumar khop ialade. Kiba iaid ha kane ka lynti kim ju suda ne thylli mynno mynno ruh. U Blei U kren ha ki man ka por lyngba ki jingithuhpaw, ki jingphohsniew, ki jingiohi rngai, bad lyngba ka jingkren bad jingtrei U Mynsiem Bakhuid. Kim ju kyrduh khubor namar U Blei U kren ha ki man ka por. Ka dohnud jong ki ka shlei tang da ka jingkmen bad jingsuk.

Man la ka miet, man la ka step,
Da dohnud sngur ki wad
Ka jingpynibha ka bymsep,
Ka mynsiem U Kynrad.

(23) **Ka lynti iaid U Trai kam kut ha kane ka pyrthei Kam kut ruh ha ka jingtep,** hynrei ka kut ha bneng. Don tang khyndiat ngut ha ka Balang Sardis, ong ka Ktien U Blei, "*ki bym shym la pynbit tngit ia ki jainkup jong ki : te kita kin ioh iaid lem bad nga ha ki jainkup balieh ; naba ki long kiba dei*" (*Jingpyn. 3 : 4*).

Mynta ngan poi sha kaba kut. Kane ka lynti iaid kaba ngi iaid mynta ka lah ban long kaba bakla. Ka lah ban ym poi sha bneng. Ka lah ban ialam sha dujok. Ym baroh ki lynti iaid jong ngi ha kane ka pyrthei ki long ki lynti iaid U Trai Ka Ktien U Blei ka la batai ia kane : "*Don ka lynti kaba imat beit ia u briew, hynrei kaba kut jong ka long ki lynti ka jingiap*" (*Prob 16 : 25*).

Namarkata ngi donkam ban kylli it ialade man ka sngi la kane ka lynti iaid kaba ngi iaid ka long ne em kaba iadei bad ka mon bakhuid U Trai. U Trai um ju sngew-

bha ha ka lynti u nongpop Un ym sngewbha ruh ha ka jingiap jong u. Namarkata katba ka por ka dang don ia ngi, ngi dei ban pynbeit noh ia la ki lynti bad ban phai noh sha U Trai.

U Blei U la kren naduh ki por ka jaidbynriew Israel haduh mynta ba ngi dei ban ït ialade bad pynbeit ialade.

"To ngin it ngin tynjuh ia la ka lynti, bad ngin phai pat sha U Trai" (Jingiwai sngewsynei 3 : 40).

"To ong ha ki, katba nga im ong U Trai U Blei, ngam don ka jingsngewbha ha ka jingiap u bymman ; hynrei ba uta u bymman un phai noh na ka lynti jong u bad ba un im" (Esek. 33 : 11).

"Kumne u ong U Trai ki pait, U Blei ki Israel, pynbha ia ki lynti jong phi bad ia ki jingleh jong phi, te ngan pynsah ia phi ha kane ka jaka" (Jer. 7 : 3).

LYNNONG VII.

Ka Jingim bad jingtrei u Henry Martyn

La kha ia u **Henry Martyn** ha ka snem 1781 ha ri Bilat. U wan na ka ing kaba don ba em bad ba donburom. Ha ka por ba u dang shongskul u la long uba stad bad nep katta katta. U la kylla long u **riewstad (scholar) jong ka Cambridge**. U la ioh shibun ki khusnam bad ki prais ha ka por ba u dang pule bad u la **ieng nyngkong ha ka jingkhein (mathematics)**. Ha ka por ba u la khie samla u la ju ialang lok bad ki briew kiba riewblei jong ka ri Bilat kum u Charles Simeon. Ha kawei ka sngi katba u dang pule ia ka jingim **u David Brainard** uta u nongialap ba donbor bad ba riewblei jong ka ri Amerika, ka la ktah jur ia u katta katta kat baduh ba ka la pynlong ia u ban kut jingmut ban shakri noh ia U Blei. Kumta ki briew jong ka ri Bilat kim ju khmih lynti mynno mynno ruh ba u briew uba stad kum u Hynry Martyn un leit tyrwa ban

long mishoneri pynban. Bun bun ki lok jong u ki la sngewdiaw shibun eh haba ki iohi ia kane ka jingrai jong u.

U Henry Martyn u **dei na ka balang Anglican** na ka kynhun Evangelical kaba shit rhem ha ka kam Ialap. Kumta haba u la dep rai ban pynleit noh ia ki sngi ban shakri ia U Trai, u la tyrwa ban trei noh bad ka C. M. S. (Christian Missionary Society). U la kylla long u nongbud uba shit rhem jong u Charles Simeon. Hadien ba u la trei shipor bad ka C.M.S., u la ioh ka jingkyntu ha la ka mynsiem ban wan trei sha ri India kum u mishoneri hapdeng ki musulman. **Kumta u la wan sha India ha ka snem 1806 ban** trei bad ialap hapdeng ki musulman. U la sah ha ri India tang 7 snem, hynrei u la pyndep bun bah ki kam kiba khraw. La u la sah ha ri India tang khyndiat snem, hynrei u la ïeng nyngkong kum u nongtrei ba radbah hapdeng ki musulman. U la pynlut kham bun ia ka jingtrei ha **Dinapore** bad **Cawnpore** (1807—1810). Hapdeng kitei ki snem, u la leit ruh sha ri Persia man ka por ban ialap hapdeng ki musulman ia ka kyrteng U Jisu Khrist. Ha Persia u la iakynduh ia ki riewstad musulman. Kum u **Mirza Ibrahim** bad u la ialap jur ha u ia ka kyrteng U Trai bad ba U Jisu u long uba kham khraw ia u Muhamud. U Henry Martyn u don ka jingngeit kaba skhem ba ym dei ka jingialap da ki nia ki jutang bad ki rukom pyniap nia kiba lah ban wallam ia ki musulman sha U Jisu Khrist, hynrei ka jingialap kaba da U Mynsiem Bakhuid kaba trei kam jur. Ki nong persia ki ju khot ieit ia u da ka kyrteng "**Mardi Khuda**", kaba mut "**u briew jong U Blei**.

U Henry Martyn u la pynkylla ia ka testament ba thymmai sha ki ktien Hindi, Arabic bad Persia. U la pynkylla ruh ia ka Ktien U Blei jong ka Testament Bathymmai sha ka ktien Urdu ia kaba la ñiew ba ka long ka nongrim ia ka testament ba thymmai jong ka ktien Urdu kaba mynta. Kane ka long kaba la ai ka jinghun bad jingkmen shibun eh ia ka mynsiem jong u shwa ba un mih noh na ri India.

Kum u nongialap, u Henry Martyn u long u briew uba dap da u mynsiem. Ka jingpynkylla khristan jong u ia

uwei u musulman ka long kaba phylla. Une u briew uba dei na ka Ing musulman kaba khraw bad badonburom, u la leit shisien ban sngap ia ka jingialap u Henry Martyn katba u dang ialap ha kawei ka sngi ha pdeng ki nongkhrong kiba don ha ka surok bah Cawrpore. Une u briew u la rkhie beiñ ia u Martyn hynrei hadien u la ioh ka jingktah kaba jur da U Blei bad u la kylla long u nongbud u Henry Martyn bad u la trei kum u Proof reader ia ka Testament ba thymmai ha ka ktien Urdu. Uta u long u **Abdul Masih** uba la shah pynbaptis ha Calcutta.

U Henry Martyn u la im tang 31 snem ka rta. Namar ka jingbymshait bym khlaiñ bha ka met ka phad, u la dei ban leit noh sha la ka ri. U la ioh ka jingpang bam tor (consumption) bad u la leit phai da ka lynti na ryngkew, u da iaid lyngba ia ka ri Persia bad sah hangta shisnem. Um shym la poi duh ha la ka ri. Namar ka jingbah ka jingshitom kaba jur u la iap noh ha ri Armenia bad la tep donburom ia ka met jong u da ki pukir ba riewblei ka ri Armenia.

Napdeng ki mishoneri ba pawnam ha ka pyrthei, u Henry Martyn u long uwei uba la im lyngkot eh ka rta. Hynrei wat la katta ruh, ha ka histori jong ka jingialap ia ka gospel u la long **u nongprat lynti ia ka jingtrei bad ka jingialap hapdeng ki musulman**. Naduh kata ka por, shen hadien ka jingiap jong u, ka balang khristan ka sdang bad buddien ia ki dienjat jong u ban ialap jur hapdeng ki musulman shaphang U Jisu Khrist U Trai jong ngi. Ha ri India kumjuh, kiba bun ki balang khristan ki iatrei shit rhem ha ka kam ialap bad bud ia ki dienjat u Martyn.

Ia ñiew ia u Henry Martyn ba u long "U Nongkit ktien syiem" sha ki musulman. U long u mishoneri uba ialam khmat ha ka jingtrei ban pynwan ia ki musulman sha ka hima ki bneng U Blei u la pyndonkam bha ia ka jingim kaba lyngkot jong u kumba u la kyntait ia ka jingstad bad burom pyrthei ban bah ia ka diengphna bad bud ia U Jisu. Kum u nongialap uba shah shitom, kawei na ki jingphla kiba u phla shaphang ka jingbymlah shah

jong u ka long kane ka jingshem kaba u la ai haba u ong ia kine ki ktien.

"Ka jingibein bad ki jingkynshi jong ki musulman kiba stad ki kham eh ban shah ban ia ki maw ba ki khynnah ki ju kawang ia nga man ka por" ("The contempt and sneers of the learned muslims are more difficult to bear than the stones which the boys somtimes throw at me").

"Ko lok baieit, mynta uei ?
Ei ban leit ?
Sha kaba mon Jisu ban trei ;
Ei ban leit ?
Kat kum ka jingkwah jong U Blei,
Sha ri ba dum, ri khlaw pyrthei,
U ban ym pyrta jam, uei ?
Nga ngan leit.

LYNNONG VIII.

KA JINGIM BAD U JISU.

1. Tang khyndiat sngi ngin im hangne,
Ka Ing shongneh kam doi ;
Kaei ngin leh naduh nangne ?
Ka jingim ha pyrthei.

2. Jingim kyrhai ngin shem hangne,
Ri shong basa ban sdang ;
Haduh sha bneng khlem kut, Ale—
Jisu lada ngi pdiang.

3. Jingsuk pyrthei ba shet shukor,
Buujaid ki rong ka thaw ;
Tang jingthala ki paw halor,
Mynsiem ban pynmynsaw.

4. Pyrthei ka riam, pilgrim ban ngat,
Kumno ngan ioh jingmap ?
Lymda Jisu U wan pyllait,
Khyndiat nga la jan iap.

5. Mynsiem ba swai, ka wad khlem thait,
Kam shem haei ruh lait ;
Ka jingjahthait khadduh nga lap,
Jisu ba lah pyndap.

6. Ka jingim pleng kam don jingmut,
Lada Jisu ngim pdiang ;
Lum Kalbari lynti to bud,
Jingsuk phin ioh pyrshang.

7. Pyrthei ka paw shabar ka long,
I biang nadong shadong ;
Hynrei jingsuk kam lah ban ai,
Lait Jisu Khrist U Trai.

8. Jingim bymjukut dei kane,
Ka sdang naduh pyrthei ;
Ngin ym lah ioh lymda nangne,
Kamai lypa ngi dei.

9. Ka jingpynim uu theh kyrhai,
Khuri jong phi kan shlei ;
Hima, ka bok, to iai mut brai,
Wat klet ! ainguh i'u Blei.

10. Lynti ba khim kam pat biang te,
Ia U Jisu ban bud ;
Lymda kha pat ia ngi ruh de,
Ka um, Mynsiem bakhuid.

11. Jingim shisha kam dei kane,
Shongsuk, ban dih pahuh ;
Mynta ka miet mynsiem jong me,
Ko bieit ! ngan shim men duh.

12. Jingim ba man ka sngi ka iaid,
Hynrei ngim tip ei ei ;
Shano ngin leit ynda dep khlad ?
Pynkhreh iashem i'u Blei.

13. Lada jingim bad u kan long,
Ha pyrthei sngi wat klet !
Jingim thymmai ha dur ban phong,
To phong haduh jingtep.

14. Jingpynkyntang kaba donkam,
Jingaiti lut hooid ;
Ki aiñ bakhraw ia ki synran,
Juti jong phi da loit.

15. Syllok wat thait, iakren bad u,
Ha la pulit jar jar ;
Theh lut la ka dohnud ha u.
Da snam un pynkhuid phar.

16. Balei ngi swai ? balei ngi rem ?
Ialade īt kylli,
Ka daw khadduh hangta ngin shem ;
Ka pop ha lade hi.

17. Jingim jaituh, albia ngin jop,
Ngin lait na bor ka pop ;
Lada ngi iam kyrpad khlem pud,
Ka bor mynsiem bakhuid.

18. To ai ha u man la ka sngi,
Ka por bad sap ruh de ;
Khamtam ia ka dohnud jong phi,
Ka khet jong u, mane.

19. Kamram ngi don ban leh baroh,
Ialap kyrteng jong me ;
Mynsiem kordor ban pynphai noh,
'Wan ka hima jong Me.'

20. Ha pyrthei sngi ba jaw ummat,
Jaka shongthait to wad ;
Phin shem ia ka man la ka sngi,
Ha trai lum kalbari.

21. Jingiasyllok ba khuid to sdang,
Man la ka sngi wat duh ;
Ha them Peniel : jaka kyntang,
'Trai kyrkhu ia nga ruh.'

22 Ngin ym lah lait ban bah ia ka,
Lada Jisu ngin bud ;
Wat khñium ban kit la ka diengphna,
Jingim to aiti lut.

23. Sakhi i'u Trai, ialap kyrteng,
Ka nam jong u pynbna ;
Synran pynlong, balang to seng,
Kyntiew ka Diengphyna.

24. Jingim thylli ngin ym sngewbha,
Shisien ia u ngi pdiang ;
Ngin kwah ban trei man ka kynta
Man la ka sngi ngin sliang.

25. Ko paralok i wat pynslem shuh,
To pan, to wad, to tied ;
Jingim kyrhai phi kwah ban duh ?
Pyrkhat ! lap dier ka miet.

26. Ko Trai Jisu ban khlad na me,
Ba ngan phaidien wat shah ;
Ka jaid jingim ba kum kane,
Ban duh ngan iap ngam sah.

27. Ngin iaid ha lynti suk kynjai,
Jingim bad U Jisu ;
Ynda jingleit kan kut kan wai,
Ha bneng ngin shong bad U.

LYNNONG IX.

KA JINGSHEM IA KA LYNTI BATHYMMAI.

Ka jingsdang ia ka jingim khristan bashisha ka long naduh ka sngi ba u nongpop u la pdiang ia U Jisu Khrist kum u nongpynim jong u Kane ka jingsdang kam lah long hi lymda ka don ka jingjia ba kyrpang bad ba pher kaba ialam sha kata ka jingsdang. Namar kata ha ka jingim jong ngi kum ki khristan, ka dei ban don kano kano ka jingjia kaba pyniashem ia u nongpop bad U Jisu Khrist. Khlem kane, ka jingphla khristan ka long kaba shukor suda.

Ka ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid ka long ka jingjia kaba wallam ia u nongpop sha ka jingtip ba shisha ia U Jisu Khrist bad ka diengphna. Kane ka la jia ha **ka jingim u Saul jong ka Tarsus** mynba la pynkyllon ia u ha khyndew katba u dang leit ha ka lynti sha Damaskos. Shaphang kane, ka ktien U Blei ka la iathuh :—

"Te katba u dang leit ka la jia ba u la poi hajan Damaskos, bad kyndit kyndit la tyngshaiñ lep sawdong ia u ka jingshai na bneng : te u la kyllon kram ha khyndew, bad u la iohsngew ia ka ktien kaba ong ha u, Ah Saul, Saul, balei me pynshitom beiñ ia nga ? u te u la ong, Me long uei, Ah Trai ? Te u la ong, Nga long U Jisu ia uba me pynshitom beiñ : ka long kaba eh ia me ban kynjat pyrshah ia ki dieng tyndung" (Ki Kam 9 : 3-5).

Ka jingiakynduh ia ka lynti ba thymmai ka long ka jingjia kaba donkam tam ha ka jingim khristan. Ngim lah ban long khristan bad phla khristan kblem da shem ne mad da ka jingshem lade hi. Ngi dei ban ioh mad ia ka jingtrei u Mynsiem Bakhuid uba long lang ma u uba pynphai ia ngi sha ka lynti ba thymmai. **Namar ba ka jingkylla khristan bad jingphla khristan ki briew ha kine ki sngi ka la shong tat than eh bad dap tang da ka tynneng, nga la sngewdonkam ban buh kumne harum ia ki jingphla.**

bad jingshem jong ki riewngeit kiba la shem ia ka lynti ba thymmai lyngba U Jisu Khrist da ka jingtrei ba donbor ka jong U Mynsiem bakhuid Ka lynti jong ki kaba ki la iaid ka long ka lynti ka jingsuk. Ngi ruh ngin ioh iaid lem bad ki na kajuh ka lynti lada ngi kylla kaba mut na ki pop jong ngi bad pyndem ialade ha ka jingtrei bad jingialam U Mynsiem Bakhuid.

1. Ha ka histori jong ka jingim ba kynja mynsiem u **George White field**, uta u riewnlam ba riewblei joug ka kynhun '**evangelical**' ha ri Bilat, uba la im ha ki snem (1714—1770) ; ka don ka jingphla jong u kaba sngewtynnad kumne harum kaba u la iathuh sha ka pyrthei shaphang ka jingtrei u mynsiem bakhuid ha ka por ka jingpynkyntang (ordination) ia u da u Bishop :—

"Nga lah ban khot ia ka bneng bad ka khyndew ban sakhi ba, mynba u Bishop u la buh ia la ka kti jong u halor jong nga, nga la ai noh ialade, ban long u martyr na ka bynta jong uba la sdien halor ka diengphna na ka bynta jong nga".

2. **Ka Francis Ridley Havergal** Kata ka kynthei nongbilat ba riewblei bha, kaba la im ha ki snem (1836—1879), bad kaba la thaw na ka jingshem mynsiem jong ka ia ka jingrwai : "Jingim jong nga, Trai to shim", ka la iathuh ha ka jingphla jong ka kumne harum ia kawei ka jingjia ba phylla mynba u Mynsiem Bakhuid u pruid dak ia ka jingim jong ka :—

"Ka la long ha ka Sngi U Trai (Advent), 2 tarik u bnai December, 1873, ba nga la iohi shai kdar nyngkong eh ia ka jingkyrkhu jong ka jingpynkyntang kaba shisha. Nga la iohi ia ka kum ka jingthaba ka ding eliktrik, bad ia kaei ba phi iohi, phi lah ban iohi. Ka dei ban don ka jingaiti lut shuwa ba ka lah ban don ka jingkyrkhu ba dap".

3. **U Christmas Evans** U nongialap ba don ding jong ka ri Wales, u la iehnoh ha ngi ia ka jingiathuh jong u shaphang ka jingwan jngoh ba dap jingaiei U Blei ia ka jingim jong u kumne harum :—

"Nga la thait ia ka dohnud ba khriat na ka bynta U Khrist bad ka jingknia jong u bad ia ka jingtrei u mynsiem jong u ; ia ka dohnud ba khriat ha ka pulpit, ha ka jingdwai barieh, bad ha ka jingpule. La kumba khadsan snem mynshuwa, nga la sngew ia ka jingpluh hapoh ka dohnud jong nga, sryiem kumba iaid sha Emmaus bad U Jisu. Ha kawei ka sngi ba nga da kynmaw bha, katba nga dang leit na Dolgelley sha Machynlleth bad ba nga nangkiew shatei shaneng Cadair Idris, ka la wan lap ka jingkyntu kaba jur ha nga ban dwai, la nga la sngew eh ha ka dohnud jong nga, bad la ka dur ba kynja pyrthei ka la long ha ka mynsiem jong nga. Tang shu mar iasdang ha ka kyrteng U Jisu, nga la sngew shen khala khala kumba ki kynjri ki la synjor, bad kata ka jingeh kaba mynshuwa ba ka la kylla jem pat, bad, katba nga la pyrkhat, ki lum bah ka ior bad u thah ki la ngam bad um noh hapoh jong nga. Kane ka la wallam ka jingsngewskhem hapoh ka mynsiem jong nga ia ka jingkular ia u mynsiem bakhuid. Nga la sngew kumba ka jingmut jingpyrkhat jong nga baroh ka la lait na ka jingshah teh kaba khraw ; ki ummat ki la tuid khlem sangeh, bad la pynbor jur katta katta ia nga ban kyang kyrpad na ka bynta ka jingwan jngoh ba dap jingaiei jong U Blei, da kaba pynioh pat hapoh ka mynsiem jong nga ka jingkmen jong ka jingpynim jong u...... ...... Kane ka jingialeh ka la neh kumba lai kynta ; Ka la kiew biang pa biang, kum kawei ka jingat phyllung hadien kawei pat, ne ka um kyrthep ka duriaw ba la beh da ka lyer bajur, haduh ba ngan da long bym tip briew da ka jingiam bad jingkyang. Kumta nga la aiti noh ialade ha u Khrist met bad mynsiem, ki jingai bad ki jingtrei shitom, baroh ka jingim jong nga—man la ka sngi bad man la ka kynta kiba dang sah na ka bynta jong nga, bad ia ki jingkhuslai jong nga baroh nga la bret ha U Khrist".

4. **U Charles Grandison Finney.** Uta u nongialap ba donbor ha ri Amerika, uba la im ha ka spah snem kaba la leit noh, ia uba U Blei u la pyndonkam khraw kum u atiar na ka bynta ka ribaibal ba khraw ha ri Amerika, u la iathuh kumne harum shaphang ka jingtrei ba donbor u mynsiem bakhuid ; kaba la wallam ka jingkylla bakhraw ha ka jingim jong u :—

"Ym shym la don ka ding, bad khlem jingshai, hapoh ka kamra ; wat la katta ka la i ha nga kumba ka la don ka jingshai shisha. Katba nga la rung hapoh bad khang ia ka jingkhang hadien jong nga, nga i kumba nga la iakynduh markhmat ia U Jisu Khrist uba u Trai. Kam pat shym la jia ha nga te, ne ba ka la jia katto katne por hadien, ba ka la long ka jinglong bashai jong ka jingmut jingpyrkhat baroh kawei. Pynban, ka i ba nga kumba nga la iohi ia U kumba ngan iohi ia uno uno u briew. Um shym la ong ei ei, hynrei u la khmih ha nga ha kata ka rukom kum ban pynpait ia nga shen ha ki kjat jong u. Nga la ñiew ia kane bárobor naduh kata kum ka jinglong ba donkam khamtam ha ka jingmut jingpyrkhat ; naba ka la i ha nga ba ka long ka jingshisha, ba u la ieng ha khmat jong nga, bad nga la kyllon ha ki kjat jong u bad nga la theh ia ka mynsiem jong nga ha u. Nga la iam jam kum u khynnah, bad nga la phla lut ha u katba lah da ka sur ktien ba ring sdot. Ka la i ha nga ba nga la sum ha ki kjat jong u da ki ummat jong nga ; bad pynban ngam shym la don ka jingsngew kaba shai ba nga la ktah ia u ia kata nga kynmaw".

Ka jingphla shuh shuh u Charles Grandison Finney ka long kumne harum :—

"La pynkylla kaba mut ia nga da ka bor bah ha ka step jong ka 10 tarik u October, 1821," la thoh u Charles G Finney. "Ha ka janmiet jong kajuh ka sngi nga la iohmad ia ki jingbaptis ba donbor jong u mynsiem bakhuid kiba la sam lyngba jong nga kumba ka la i ha nga, met bad mynsiem. Nga la shem shen shen ba la pynkup ialade da kata ka bor kaba najrong, ba ki ktien khyndiat kiba hap hangne hangtai ha ki parabriew ki la long ki lad jong ka jingpynkylla kaba mut ia ki kaba-kumne kumne. Ki ktien jong nga i kumba ki skhem kum ki 'nam pliang ha ki mynsiem jong ki briew. Ki mait kum ka waitlam. Ki la tied ia ka dohnud kum u tyrnem".

5. **U Evan Roberts**. **Uta u atiar ba phylla jong U Blei ha ka por ba ka ding ribaibal ka sar ia ka ri Wales ha ki snem 1904—1906, u la iathuh ia ka jingshem jong u ha kawei ka jingjia jong ka sngi jingdwai jong u mynba u**

Mynsiem Bakhuid u la wan hap ha u. Kata ka la jia ha ka por long jingiaseng mynstep, hadien ba u la dwai khadlai snem na ka bynta ka ribaibal ha ri Wales. Ka jingphla jong u ka la long kumne harum :—

"Nga la sngew ia ka bor kaba im kaba la wan hapoh ka shadem jong nga. Kane ka la san bad nang iai san, bad nga sngew kum ban bthei. Ka shadem jong nga ka la thnam. Kata kaba la thnam ha nga ka la long ka dkhot : "*U Blei u pyni shynna ia la ka jong ka jingieit*". Nga la dem la ki khohsiew bad ki ksangti jong nga halor ka jaka shong ha khmat jong nga ; ki ummat bad ka syep ki la tuid khlem sangeh. Nga la pyrkhat ba ka snam ka la phlei shabar".

Katba ki ummat bad ka syep ki la nang tuid, katto katne ki lok kiba don hajan ki la leit ban ñiad ia ka khmat jong u. Hynrei ha kajuh ka por u la nang dwai pyrta jam, "Ah Trai, pyndem ia nga ! pyndem ia nga ! Mar kumta kumta ka burom bah U Blei ka la bthei.

6. Ha ka jingim u **Jonathan Edwards** uba la im ha ka spah snem kaba khadphra, ia uba la tip kum "**U Isaiah jong ka samoi Khristan**," uba lyngba jong u, U Blei u la pynmeh da ka ding u mynsiem bakhuid kylleng ka ri Amerika, la lap ia ka jingphla jong u kaba u la thoh ha ka 'diari' shaphang ka sngi bakhraw mynba u Mynsiem jong U Blei u la trei hapoh jong u. Ka jingiathuh jong u kat kum ka diari ba u la thoh ka long kumne harum :—

"Shisien katba nga la dang leit ñiah shapoh ki lawbñiap na ka bynta jong ka jingkoit jingkhiah ka met jong nga ha ka snem 1737, hadien ba nga la hiar na u kulai ban pynjah thait harud, kumba long ka rukom jong nga, ban iaid ha ka jingpyrkhat puson shaphang U Blei bad ka jingdwai ; ka la long ka jingiohi jong nga kaba phylla ia ka burom jong u khun U Blei, kum u ksiang hapdeng U Blei bad u briew, bad ia ka jingaiei bad ka jingleit ba sngewphylla, ba khraw, ba dap, bakhuid bad bathiang, bad ia ka dur ba jemnud bad ba sngewrit. Ka jingaiei kaba la paw jai jai bad thiang katta katta, ka la paw i khraw eh sha-

jrong ki bneng. Ka dur U Khrist ka la paw iphuh iphieng katta katta, da ka jingmaian ka jingkhraw jong u kum ban nguid noh ia ka jingpyrkhat bad ka jingmut baroh kaba la neh, katba nga lah ban bishar, kumba shikynta ; kaba la bat slem ia ka por ba bun joug nga ha ka jingshlei ki ummat bad ka jingiam ba jam. Nga la sngow ia ka jingrhem ha la ka mynsiem, ia kaba ngam tip lait tang ban iathuh, ba la pynsuda bad ba la pynjah noh ; ban dem hapoh khyndew bad ban dap marwei da U Khrist ; ban ieit ia u da ka jingieit bakhuid bad ba tlom, ban shaniah ha u ; ban im ha u ; ban shakri ia u, bad ban long uba la pynkyntang janai bad pynlong khuid da ka jingkhuid ba kynja bneng ba kynja Blei".

7. **U John Welch jong ka ri Scotland**, mynba u mynsiem joug U Blei u la shong dap hapoh jong u ha ka por ba u dang ngam ha ka jingiasyllok ba jylliew bad U Blei u la pyrta da ka jingkmen ba shlei : "Ah Trai, to bat da ka kti jong Me ; ka la biang ; u shakri jong me u long u khiew khyndew, bad um lah kynthup shuh"

LYNNONG—X

KI AIOM SHONG PYNGNGAD

Don saw tylli ki aiom ha ka shisnem Kiba U Blei da la ka jong ka jingstad ba phylla bad ba maian jong u, u la buh na ka bynta ka jingim ka jong u briew ha kane ka pyrthei. Kita ki aiom ki long ka por pyrem, ka por lyiur, ka por synrai, bad ka por tlang. Kine ki aiom ki don ruh ka jingiapher ha ka jinglong ba kyrpang jong ki kawei na kawei pat. Kat kum ka jinglong ba iapher jong kine ki aiom, U Blei u la ai ha u briew ba un mad ia ka por shit, ka por slap, ka por khriat bad ka por syaid Lyngba kine ki aiom ba iapher, U Blei u la pynlong ba u briew u dei ban shah ia kaba eh bad ia kaba jem, kaba shitom bad kaba suk, kaba sngewsih bad kaba kmen kumjuh ha ka jingim jong u.

Ka long ka jingbuh beit ka jong U Blei nongbuh nongthaw ba u briew u dei ban iaid lyngba bad iakynduh ia kine baroh sawtylli ki aiom ha ka jingim jong u. U briew kat kum katei ka jingbuh beit ka jong U Blei, um lah ban jied mon tang ia ka aiom kaba u sngewiadei bad ka jingim jong u Lada um sngewbha ne sngewtynnad ia ka por shit ne por khriat ruh um lah ban leh ei ei. U hap hi ban pdiang ia ka jingwan kano kano ka aiom kaba U Blei u la buh baroh shisnem Namarkata wat la u khñium katno katno ruh ia ka aiom ka bym iadei bad ka met jong u, un ym lah lait na kaba iaid lyngba ia ka Hynrei ka ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba ki don kiwei pat **ki aiom shongpyngngad** kiba U Trai u la kular ban pynioh ha ka jingim jong kito ki riewngeit kiba im bad u man ka sngi. Kita ki long *"ki aiom ka jingpynthymmai"* (*Ki Kam 3 : 21*). Lada buh ha kiwei pat ki kyntien, **ki long ki aiom ksiar ka pyrthei jingsuk, ki aiom ka jingkmen ba kynja mynsiem**. Ha ka kitab ki kàm ki apostol la thoh kumne harum ia ka jingkyntu u Apostol Petros katba u dang ialap ia ka gospel ka jingpynim hapdeng ki jiw kiba la sahnarphna ia u Jisu :--
"Namar kata to kylla kaba mut; to wan phai khmat ruh, ban ioh pyndem noh ia ki pop jong phi, ba kumta kin ioh wan ki aiom shong pyngngad na khmat U Trai" (*Ki Kam 3 : 19*).

Kitei **ki aiom shongpyngngad** kiba u Apostol Petros u la ialap shaphang, **ki long ki aiom kiba wan na U Trai na bneng. U briew um lah ban mad hi dalade ia ki lymda U Trai Jisu nongpynim u ai ha u.** Kitei ki aiom shong pyngngad kim shym la don lypa ha ka pyrthei. U briew um lah ruh ban wad ia ki da ka jingstad jong u hi. Kim don ha ka mariang ba u briew u lah ban shu ioh ia ki kumne kumne. Kim don ha ki jaka shongkai pyngngad (Hill stations) la ki nongshang pyrthei (Tourists) ki lah ban tharai kumta. Kim don wat ha ka balang la kiba bun ki lah ban mutdur kumta. Hynrei ki wan tang na U Blei na jrong, na U Trai jong ngi hi, na ka ri ba phyrnai, na ka ri basuk, na Ing i Pa, na ka ri sha lyndet ki khlur. U Blei ha u khun baieit jong u U Jisu Khrist u la sngewbha ban kular ban pynioh ha ngi baroh tang lada ngi pdiang ia u ha ki dohnud jong ngi. U Blei um ju ai thala ia ki aiom

shongpyngngad ha ki briew baroh. Dei tang ynda ngi kylla kaba mut, phai noh na ki pop jong ngi bad pyndem ialade ha u ba u Blei un sa pynioh ha ngi ban mad ia ka jingbang jong ki.

Ki aiom shong pyngngad ki thew ia ki aiom ka jingsuk bad jingkmen kiba U Blei ha U Trai jong ngi U Jisu Khrist u la kular ban pynioh Ki long ki aiom ba sngewtynnad hir hir kiba u nongpynim baieit jong ngi u ai ha kito baroh kiba la pdiang ia u mynsiem bakhuid. **U Blei um ju siew bainong sngi ia u khristan da ka pisa. Hynrei ka bainong sngi jong u ka long kaba phylla bad kaba dap.** U khristan lane ka khristan kiba pyndem lut phai ialade ha ka jingtrei ba donbor u mynsiem bakhuid **kin ym duh la ka bainong sngi.** U Trai u don la ka bainong sngi ban ai ha ki, bad kata ka long ba **kin iai bam bad iai dih** na u man ka sngi ia ka lyer ba pyngngad bad ba iwbih. Haba U Jisu u map noh ia ki pop jong ngi, haba ngi iehnoh ia ka jinglong barim bad kup ia ka jinglong ba thymmai, haba um kynmaw shuh ia ki pop ba mynshuwa, haba u law noh ia ki jingkit bakhia jong ngi, **u pynshong kulai ruh ia ngi shajrong ha ki jaka bneng** da kaba ngin rwai bad iaroh ia ka kyrteng bakhuid jong u. Haba ka por kaba kum kane ka poi, um donkam shuh ban trei shitom ; um donkam ban ialap ; um donkam ban shah shitom ; um donkam ban pynban khia ialade da ki jingkit khlieh ba bun jaid'namar u la pyndep man ka sngi ia ka jingtrei kaba u Trai u pynshet ha u. Haba ka por kaba kum kane ka poi. um donkam ban dwai, um donkam ban pule ia ka ktien U Blei namar u la nang iai pyndep ia kine man ka sngi. Ka mynsiem jong u ka shu shlei tang da ka jingkynud basngewthiang bad jingrwai ba bang ka dohnud, kiba mih na ka jingkmen kaba kynja mynsiem bad ka jinglehbha U Trai ia ka mynsiem jong u. Ki ummat ka jingkmen kiba tuid na ki khmat jong u ki pynsakhi ia ka jingleh U Trai na ka bynta jong u.

Ki aiom shong pyngngad ki thew ia ki sngi basuk bad bakmen kiba U Trai u wallam ha u nongpop ba la siewspah bad pynkyntang ialade sha u. Hamar kane ka por, U Trai u pynkut bad pynwai noh ia ka pyrthei sngi ba pop bad ba jynjar na ki khmat jong u khlem da shim noh ia ka myn-

siem jong u. Ka long ka por ha kaba U Trai u weng noh na ka jingiohi jong u ia ki sngi ba dum lyoh bad ba iong ngit. Hangne u iohi tang ia U Blei bad ka jaka shong ba itynnad U Trai kiba wan shat ha ki khmat kiba kynja mynsiem jong u. Ka long ka por shong pyngngad kaba u Blei da lade hi u ai ha u.

Ki aiom shong pyngngad ki long ki aiom ha kaba u riewngoit ba la siewspah u "*long ha u mynsiem ha ka sngi U Trai*". (*Jingpyn. 1 : 10*). Haba ka jia ka por kaba kum kane, um iohsngew ia ka jingpang, um tip ia ka khuslai, um shem ia ka jynjar bad um iohi ia ka pop. Ka mynsiem jong u ka shong dap tang da kiei kiei kiba sngewtynnad tam jong ka ri bajngai. Ki jingrwai seion bad ki jingkynud ba bang ki riewkhuid ki shlei ha ka shyntur jong u. Ki lyer batemon ba beh sngewtynnad hir hir ki kyntiew ia u sha ka jaka shong U Blei ban weng noh ia ki jingsngewthait bad jingjrem ka mynsiem ha ka pyrthei ri khlaw. Ka jingkwah bad jingthrang dik dik jong u ka long ban ioh mad noh mynta ia ka jingsuk bad jingsngewphylla jong ka ri bajngai. Namar kane ka bneng kam ijngai shuh ha u.

"Nga sngew lypa mynta kumne
Jingiwbih na ri U Blei.
Ba la kit ki lyer ba pyngngad,
Nga la jan, la um ka shlei ;
Khublei pha, ka ri sngewtynnad,
Ri basuk ka bym ju blad,
Jingsngewbha jong pha har rukom
Mynta hi to ai ngan mad".

Ki aiom shongpyngngad ki long ki sngi jingkhawai ia ka jingpynim U Blei ha kane ka pyrthei, ba ngin mad lypa naduh kane ka Ing shongbasa Ki long ki sngi ha u la ai lypa ha ngi khnang ba ngin sngewthuh bad tip da shisha ia ka jingthiang bad jingsngewtynnad jong ka pyrthei ka ban sa wan. Hangne ngi iohi ia ka jingieit ba phylla ka jong u Blei ia ngi ba um ju kwah ban pynsah dum ia ngi shaphang ka pyrthei jingsuk da ka jingbymtip jong ngi. Kiba ioh mad ia kane ki tip ba kane ka pyrthei kaba U Trai u buh ia ki ban im shiphang sngi ka long ruh ka bneng.

"La shisha ka bneng ka i jngai,
B'u Khrist u don, ka jan, ka shai ;
Nga mad ia ka ha la mynsiem,
Nga suk kynjai, ha u nga im".

Ki aiom shong pyngngad ki long ki aiom kiba U Blei **u rah ia u nongpop ba la pynim sha ka pyrthei kaba kynja mynsiem** ha kaba u sngi jong ka hok u synshar bad u khun langbrot u long ka jingshai shirta. Kumta da kane, uwei pa uwei uba ioh pdiang ia ka jingpynim U Blei kaba ha U Khrist Jisu, u ioh ia ka bor ban mad ia ki jingshisha baroh jong kata ka balang bakhuid kaba don ha bneng, ha kaba ki jingtem ka duitara bad ka Nebel ki sawa sngewthiang sha ki bymjukut ki bymjukut. Ki long ki sngi ka jingim bymjukut kiba U Blei u ai ban mad ha u nongpop ba la pynim kum ka jingsdang ban kheit lypa ia ki soh bathiang ka ribaibal.

Ki aiom shong pyngngad kiba u nongpynim u la kular ban ai ha ngi baroh ki long ki sngi **ka jingiasoh ha u sai rupa ka jingieit bymjukut** ba U Blei u pynkha ha ngi ha ka rukom jong ka ribaibal ba kynja mynsiem. Haba ka por shong pyngngad kaba kum kane ka wan, ka mynsiem u nongpop ka sngewpyngngad ban shongthait ha u Trai bad ban im hajan jong u. Ka mynsiem jong u ka shom sngewbha ban ieit tang ia U Trai. Ka dohnud jong u ka jngi sa iai jngi ha ka duriaw bah jong ki jingrwai seion. Hangne ka diengphna kaba u kit bad bah baroh shikatta kam don shuh ha ka tyrpeng jong u. U Blei u ai ha u ia ka jingtngen mynsiem bad ri khop ia u ha ka jingsuk ba jai jai hadien ki jingshah jynjar bad jingtrei shitom ba pynjaw ummat. Ka mynsiem jong u ka ioh ia ka jingdap pura na ka jingshlei ka jingkmen ba hun tam eh kaba u la ju kyrmen baroh shikatta.

'To iakhymih sha kata ka ri,
Ngin iabeh la i nangne ba jngai ;
Ngin iabam ka lyer pyngngad iwbih,
Ka jingkyrmen u kpa u la ai".

Ki aiom shong pyngngad ki long ki aiom kiba U Trai u pynleh kmen ia ngi ha ka jingpynim jong u. "*Ha ki khyrdop ka khun ka seion, ngan shad kmen ha ka jingpynim jong me*" (*Salm 9 : 14*). Dei tang kito kiba u la pynim na kane ka pyrthei kiba dei hok ban ioh leh kmen ha u. Lymda ngi ioh mad ia ka jingpynim jong u, ngin ym tip kumno ban leh kmen. "*Men ym pynim pat ia ngi ; ba ki briew jong me kin ioh leh kmen ha me*" (*Salm 85 : 6*). Ha kane ka jingkular jong ka jingkmen ia ngi, U Blei da u mynsiem bakhuid u pynlehkmen na ka jingaiei ba kynja bneng.

Ki aiom shong pyngngad kim ju don jingkut. Ki wan jia ha ka jingim jong u nongpop ba la pynim man ka sngi. Ki wan jia wat ha ka jingthiah pang ruh, haba u briew um lah ban iaid ban ieng shuh ha ka jinglong tymmen.

Ki aiom shong pyngngad ki long ki aiom kiba U Blei u la buhrieh na ki briew baroh jong kane ka pyrthei, hynrei ia kiba u la buh bad pynkhreh kyrpang tang na ka bynta kito kiba u la jied, kiba shaniah bad aiti ha u. "*Kita ki langbrot ki sngap ia ka ktien jong u ; bad ia ki langbrot la ki jong ki u khot da ka kyrteng, bad u ialam shabar ia ki*" (*Ioan 10 : 3*). Ym baroh kiba ngeit ha u kiba ioh pdiang ia ki aiom shong pyngngad. Don tang khyndiat eh kiba U Blei u pynmad ia ki.

Ki aiom shong pyngngad ki long ki aiom ialam shong kai u Trai ha sla jong kane ka pyrthei. **Ki long ki sngi jingkyrkhu ba khraw U Trai ia u riewngeit ba shisha, ki long ki aiom kiba kordor katta katta**. Ki kham kordor ia ki saw aiom ha ka shisnem. Ki kham kordor ia ka jingstad ki kham kordor ia ka spah bad ka burom. Ki kham kordor ban ia kaei kaei kaba u briew u kheiñ kor eh ha kane ka pyrthei. Khlem kine ki aiom shong pyngngad, ka jingim jong ngi ha kane ka pyrthei kan long kaba suhsat bad kaba jynjar. Khlem kine ki aiom, ka jingim briew kan long kaba la tim. Khlem kine ki aiom, wat ka jingim bad jingphla khristan jong ngi kan long kaba thala suda. Ka long kaba donkam namarkata ba ngin ioh mad ia kine ki aiom ki-

ba sngewthiang ha ka jingim jong ngi. Katba ka sngi shongbasa kam pat wai, to ngin dwai jur ha U Blei ba un ai hangi ba ngin mad noh ia ki mynta mynta hi. U Blei u la kular lypa ban phah ia ki sha ngi, ym tang ha ka balang hynrei ruh ha lade marwei marwei. U Blei un sa phah noh lada ngi la sliang shisha ia u.

Kin sa wan lapbah jingkyrkhu,
Ah to ai mynta ngin mad ;
Mynta ngi phla ba ngi kyrduh
Mynta i'u Jisu ngi wad.

Kiba kumno kin ioh mad :—Ka ktien U Blei ka la phla shai ba dei tang kito kiba u la pynim na kane ka pyrthei kiba dei hok ban ioh mad ia ki aiom shong pyngngad. Ka jaid jinglong briew kaba U Trai un pynshong pyngngad ha ki aiom ka jingpynthymmai bor· ka long kaba don ki jinglong ia kiba ngan pyrshang ban buh lyngkot kumne harum :—

(1) Ka jingioh pdiang ia ka jingmap na ki pop. (2) Ka jingpyndam noh ia ki pop jingpalat da ka snam U Jisu Khrist. (3) Ka jingpynkyntang ialade sha u man ka sngi. (4) Ka jingiasyllok ba iaineh. (5) Ka jingaiti lut ha ka jingshakri sha ka kam jong u. (6) Ka jinglong ba thymmai ha u briew uba shapoh bad uba shabar (7) Ka jingieit kaba khuid bad ba nylla ia U Trai. (8) Ka jingshonshap da u mynsiem bakhuid. (9) Ka jinglong khun jong u kpa. (10) Ka jingsait khuid da ka ktien U Blei. (11) Ka jingpynkyntang da ka snam U Khrist. (12) Ka jingim ba man ka sngi ha trai ka diengphna u nongpynim. (13) Ka jingshah ialam ha u mynsiem u Blei. (14) Ka jingieit ia u Blei bad ki paramarjan kumba ialade. (15) Ka jingshah synshar ha U Khrist. (16) Ka jinglong synran ba iaineh.

Paralok bad parabangeit, phim kwah ban iohmad ia ki aiom shong pyngngad na U Trai ? phim sngewtynnad ban duh ia ki ? Namarkata lada phi ngeit bad sngewthrang ban ioh mad ia ki, pdiang noh ia U Trai Jisu ha ka dohnud jong phi. Kumta phin sa tip ba U Trai u long uba bha. Ki aiom shong pyngngad kin ym wan da lei lei ha phi lada

phim pdiang ia U Jisu ha ka dohnud jong phi. **Wan bad aiti noh ialade sha U. U Jisu Khrist U dang iai pyrta wat mynta ruh.**

"Ha khmih, nga ieng ha ka jingkhang bad nga tied : lada uno uno ruh un iohsngew ia ka ktien jong nga, bad un plie ia kata ka jingkhang, ngan wan rung hapoh ha u, bad ngan iakhawai miet lem bad u, bad ma u lem bad nga" (Jingpyn 3 : 20).

Ka jingim ka long kaba lyngkot katta katta. Ki saw aiom ka jingim kin sa kut shon. Wat lada phi la sngewdier ka por, bad sngewslem ka rta, phin dang ioh mad ia ki aiom shong pyngngad. U Trai yn ym pynlehraiñ buh khoh ia phi.

Namar kata ka ktien U Blei ka khot ia phi, ka ong : **"TO KYLLA KABA MUT,** *to wan phai khmat ruh, ban ioh pyndam noh ia ki pop jong phi ba kumta kin ioh wan ki aiom shong pyngngad na khmat U Trai" (Ki Kam 3 : 19).*

LYNNONG—XI

KA JINGHUN HA U TRAI

1. Ka pyrthei shongbasa ka long,
   Ri shyiap bym don ei ei ;
   Pilgrim ba khia jingkit un shong,
   Ka Pukri um haei ?

2. Pyrthei ka long tang dew ryngkhiang,
   Ki um jong ka ki kthang ;
   Um lah bad dih, pilgrim ba swai,
   U iam kyrpad h'u Trai.

3. Pyrthei ryngkhiang, jingim kam biang,
   Mynsiem ba khuid nga sliang ;
   **To ai ngan dih na Me bathiang,
   Ai tam ha nga ruh lang.**

4. Dohnud kum dew ryngkhiang ka sliang,
Umjer mynsiem bakhuid ;
Synreit hapoh jong nga, nga pang,
Ko mynsiem ba jemnud.

5. Man la ka por nga ud nga iam,
Ri shyiap pyrthei ba thait ;
Ka pukri um, Ah Trai pynjam !
Ngan iap nga sngew lywait.

6. Ummat ki jaw, tang ngam ha ka,
Jingiasyllok janai ;
Nga tang shu phai sha ka diengphna,
Jisu u wan syrpai.

7. Khuslai, jingsheptieng bad jingud,
Ki her ki jah na nga ;
Tang khmied ki khmat, u wan syrpai,
Jisu baieit jong nga.

8. Harud um ba jai jai u rah,
Man la ka sngi ia nga ;
Pyntha phlang jyrngam u pynthiah,
Nongaplangbrot ba bha.

9. Ka ma ka tieng bun jaid jong nga,
Ki jah tang duwai kyrpad ;
Nongshun ki phet, khlem beh ki sma,
U Trai u pynher krad.

10. Jingtynjuh khraw bad ki jingpang,
Khadduh u wan pynwai ;
Ka skul ba khraw, ia nga u phrang,
Ha shlem ban saiñ janai.

11. Jingsuk jai jai hapoh ka shlei,
Ka um jingim ba tuid ;
Kum kane ngam shem da lei lei,
Lynter ia ka ngan bud.

12. Ka briew ba pop na Samaria,
Ka um pyrthei ban tong ;
H'u Trai ka shem, phewse ! ba kla !
Ka um jingim u long.

13. Ka Kmie, u khun, arngut iaid dum
Ha ri khlaw Beersheba ;
U khun jan iap, la lut ka um,
Ka kmie ka iam pyrta,

14. U Blei na jrong u khmih sha ka,
Hagar ba beh u tnga ;
Pung um ka paw un dih u khun,
Hangtai ba kin sngewhun.

15. Ngi ruh shisha lada ngi sliang,
Ym dei ka burom spah ;
Ba lah pynhun mynsiem ba thrang,
Lait Jisu nongsiewspah.

16. Ngin sngewsuda, ngin long thylli,
Lada ngim ioh ban dih ;
Na pukri um ba pynsuk jai,
Khlem da pud to duwai.

17. Jingkmen ba dap, jingsuk ba shlei,
Nga mad jingieit U Blei ;
Na ka shyntur nga iaroh jam,
Sur jingrwai ba thiang tam

18. Jingiasyllok thiang ba ieit eh,
Bad me ko Trai nga bang ;
Hapoh ka rhem ka ding ba meh,
Mynsiem bakhuid u thang.

19. Ha Patmos dewlynnong marwei,
Jingithuh paw u iohi ;
U Ioannis shakri u Blei,
Ha jingpynpaw la thoh.

20. Hapdeng jingkynjah palat liam,
Jisu ha u u kren ;
Lawei lathai, ka ban sa wan,
Ah Trai ! wan kloi ! Amen !

21. Jingithuh paw ngi ruh ngin ioh,
Ki orakl biroh,
Mynmiet ha jingphohsniew un kren,
Jingim bad u, Lehkmen !

22. Nga shem sngewbha bad ka mariang,
Dei jingpynlong U Blei,
Jaka kynjah ban dem ban siang,
Ha khmat khet jingisnei.

23. Ban shah shitom nga kham sngewbang,
Marwei ban leh ngam nang ;
Shakri man la ka sngi nga thrang,
Ryngkat bad ka balang.

24. Ki jingiaseng shiteng synñia,
Ban ioh nga ieit nga thrang ;
Jingduwai shit rhem phin ioh ban phla,
Ale ! iasyllok lang.

25. Nga sngewkmen ha ki jingtynjah,
U Trai U ieit ia nga ;
Ban kylla bha, ia U ngan bud,
U Trai U ieit ia nga.

26. Ka jingsuk kum ka wah ba tuid,
Na Pukri um hyndai ;
Ngan ialeh iap bad jngi ban bud,
Nga shem jinghun h'u Trai.

LYNNONG—XII.

KA JINGIM KABA PYNKYNTANG IALADE.

1. Ka jingpynkyntang ialade ka long ka jingsdang jong ka jingpynim U Blei ha ka jingim uba ngeit.

2. Ngi donkam ban wad ia ka jaka kaba kyntang man ba ngi pynkyntang ialade.

3. Ngi dei barabor ban sngew ia ka jingkyntang haba ngi pynkyntang ialade.

4. Ka jingpynkyntang ka long ka jingpynlakhlad noh uba ngeit ialade na ka pyrthei.

5. Ka jingpynkyntang ialade ka long ka jingithuh ia ka jingpynim U Blei.

6. Ka jingpynkyntang ka long ka jingai ialade sha U Trai man ka sngi.

7. Ka jingkhlain ba shisha jong ka balang ka shong ha ka jingpynkyntang jong ka ialade.

8. U Blei u ït man ka sngi ban pynlong ki atiar jong u na ki riewngeit kiba pynkyntang ialade.

9. Katba nang iaid ki por, ka balang kan nangduh nangduh ia ka bor pynkyntang ialade.

10. U Blei un leh ia ki jingphylla ha kaba lashai lada ngi pynkyntang jur ialade mynta.

11. Ki khristan kiba pynkyntang ialade na ka pyrthei ki kham long ki briew kiba dei ban im ha ka pyrthei.

12. U Trai Jisu u la ju dwai ba ki nongbud jong u kin long kiba la ioh pynkyntang da ka jingshisha.

13. U soitan u tieng eh ban shur shajan ki riewngeit kiba pynkyntang ialade man ka sngi.

14. Ngin ym lah ban bat ia ka jingpynim u Blei lymda ngi pynkyntang ialade

15. Lymda ngi ai ia la ka dohnud ha U Trai, Un ym pynkyntang ia ngi.

16. Lymda ngi iohi ia ka bor jong ka pop kaba trei ha ngi, ngin ym sngewthuh haduh katno ia ka dor ba shisha jong ka jingpynkyntang ialade.

17. Ki riewngeit baroh kin ym sngewdonkam ia ka jingpynkyntang ialade lymda ki la ioh mad ia ka bor ka jingtrei u mynsiem bakhuid ha ka jingim jong ki.

18. Ka jingpynkyntang ialade ka long ka jingsdang jong ka jingpynkyntiew U Blei ia kiba ngeit sha ka kyrdan riewkhuid.

19. Ka jingtrei u mynsiem bakhuid ka long tang ma ka ka jingtrei pynkyntang kaba donbor ha ka jingim ki riewngeit.

20. U Blei un ym phah ia u mynsiem bakhuid ha ka balang lymda ka pynkyntang ialade na ka pyrthei.

21. Ka ktien U Blei ka donbor ban pynkyntang ia ngi sha ka jingim ba thymmai, lada ngi pule tista bad ai jaka ia ka ha ki dohnud jong ngi.

22. Ka snam U Jisu u khun jong U Blei ka long tang ma ka ka bor kaba shisha kaba pynkyntang ia ki nongpop baroh sha ka jingpynim.

23. Ka jingpynkyntang ialade kam don jingmut ei ei ruh lada ngim pynkyntang ialade da ka jingpule minot ia ka ktien U Blei bad ka jingduwai kaba khlem da pud.

24. U Trai jong ngi U Jisu Khrist u long tang ma u u briew uba im ka jingim kaba pynkyntang lut ialade.

25. Ngin ym lah ban im ka jingim kaba khuid ha kane yrthei lymda ngi pynkyntang ialade.

26. U Blei un ym pynkyntang ia ngi, lada ngim pyn. kyntang ialade.

27. Ka jingpynkyntang U Blei ia ka balang ka long tang da u mynsiem bakhuid.

28. U Blei un ym jubab ia ki jingdwai jong ngi lada ngim pynkyntang ialade.

29. Ka jingpynkyntang ialade ka dei ban long ka jainphong kaba wan la ka sngi jong u khristan

30. Ka jingpynkyntang ialade man ka sngi ka pynioh ha ngi ia ka bor ban im ka jingim khristan kaba jop.

31. Kham bun na ki nongtrei ha ka kam U Blei ki long ki bym ju don ka jingpynkyntang ei ei ialade.

32. Ka jaka pynkyntang ka jong U Blei ia ngi ka long barabor ha ka dohnud.

33. Lada ngi pynkyntang ialade man ka sngi, ki wah um ba im kin iatuid noh ha ka jingim jong ngi.

34. Ha ka jingim jong u riewngeit uba pynkyntang ialade, ka jaka ha kaba u ieng, baroh ka long kaba kyntang.

35. Ka jingpynkyntang ialade ka aibor ruh ia ngi ban shah shitom na ka bynta ka kyrtong jong u.

36. Ka jingpynkyntang ialade ka pynkyntiew ia ngi sha ka jaka shong bakhuid U Blei.

37. Kiba pynkyntang ialade man ka sngi ki long barabor ki jong U Trai Jisu.

38. U Mynsiem bakhuid un ym shong ha u khristan u bym pynkyntang ialade.

39. Ka jingpynkyntang ia la ka jong ka jingim ka long ka jingmane Blei kaba shisha.

40. Dei tang ha ki riewngeit kiba pynkyntang ialade ba U Blei u kren ha ki man ka por.

41. Ngin mad ia ka jingpynkyntang kaba shisha haba ngi la ieit ban shong ha trai ki kjat U Trai.

42. Ka jingpynkyntang kam mut tang ha ka Sngi U Trai, hynrei ha ki sngi baroh jong ka jingim uba ngeit.

43. Ki jingmane Blei bad jingiaseng niam ha kino ki sngi ki jong ngi kim don shuh ka jingpynkyntang.

44. Dei tang ynda haba ngi im ka jingim kaba pynkyntang ialade man ka por ba ngin sa sngewthuh ba ki jingleh-niam bad jingmane Blei ha ka balang ki long kiba kyntang.

45. Ngin ym iohi ia ki jingkyrkhu ba kynja mynsiem ha ka jingim lada ngim pynkyntang ialade.

46. Man ba ngi don hapoh ka Ing U Blei, ngi donkam ban pynkyntang ialade.

47. Ka jingpynkyntang ialade man ka sngi ka pynkyrsoi ia ka bor kaba kynja mynsiem ha ka jingim uba ngeit.

48. Ngin ym lah ïeng ha khmat ka pyrthei lada ngim pynkyntang ialade.

49. Ki khristan ki bym pynkyntang ialade kim don jingim ha ka pyrthei kaba mynta bad ha kata ka pyrthei ruh ka ban sa wan.

50. Ngin long ki mraw u soitan lada ngim pynkyntang ialade

51. Ka jingpynkyntang ialade kam don jingmut ei ei ruh em lada ngim iehnoh shwa ia ki pop bad ki jinglong barim.

52. Haba ka jingpynkyntang ka don, hangta ruh ka jingpynim ka don.

53. Ka jingdwai pynkyntang ka long ka jingdwai kaba donkam tam na ki rukom jingdwai baroh.

54. Ka jingpynkyntang ialade kan long kaba suda ladangim kloi ruh ban long ki atiar jong u.

55. Ngi dei ban ialeh katba lah ban pynkyntang ialade ha ka ktien ka thylliej, ka kren ka khana, ka bam ka dih ka iaid ka ieng, bad ka rukom im nadong shadong.

56. Lymda ka jingpynkyntang ka long kaba najrong, ka jingpynkyntang jong ngi kan long kaba lehnohei.

57. Ngi dei ban long kiba la kloi shah pynkyntang ialade ha ka jingtrei u mynsiem bakhuid.

58. Hangno ka don ka jingpynkyntang jong ka balang ha kine ki sngi ?

59. Ki riewngeit kiba pynkyntang ialade kin pynthymmai bor man ka sngi.

60. Ngin ym ioh ka bor ban pynkyntang ialade lymda ngi la ioh pdiang shwa ia ka jingmap ia ki pop.

61. Ka jingpynkyntang ka long ka jingiabeh sha ka jinglong jingim khristan ba thymmai.

62. Ka jingaitilut kan ym lah wan ha ki nongtrei U Blei lymda ki pynkyntang ialade.

63. Ka jingkha arsien kan sdang ban paw ha ka jingim u riewngeit tang ynda haba u la sdang ban pynkyntang noh ialade.

64. Ka jingpynkyntang ialade ka long ka dak jong ka jinglong jingim khristan ba im.

65. Dei tang ynda haba ngi la it ia la ki pop ba ngin sa sngewdonkam ban pynkyntang ialade.

66. Lymda ngi pynkyntang ialade, ngin duh bor bad shah jop.

67. Ka jingpynkyntang ialade na ki pop ka wallam hapoh jong ngi ia ka jingsuk ka mynsiem.

LYNNONG XIII

KA JINGIM U JOHN HYDE

Napdeng ki mishoneri kiba la wan ban trei na ka bynta ka Gospel ka jingpynim ha ri India, don tang uwei ia uba U Blei U la kham pyndonkam jur eh ia u ban long u **Riewduwai**, bad uta u long u **John Hyde**. Ka jingim bad ka jingtrei kam u John Hyde ha ka por ba u dang im ha kane ka pyrthei, bad khamtam eh haba u don ha ri India ka long ka jingim bad ka jingtrei jong ka jingduwai. U long u briew uba la ioh ia ka mynsiem bad ka bor duwai. Baroh shisngi naduh dang step haduh ban da miet u shu duwai. Don tang khyndiat kynta ha ka shisngi ba u kham pynleit por ialade ha ka jingtrei. Kita ki por jong u ki long ki por ha kiba u pyndonkam bad sei lut ia ka bor mynsiem ha kaba phla bad ialap ia ka kyrteng ba donbor U Jisu Khrist.

U John Hyde ha ka por ba u mih na ri Amerika ha ka jhad ban wan sha ri India, ka la don ka jingialeh kaba jur katta katta hapoh jong u ba u dei ban long u mishoneri uba seisoh. Kumta katba ka jhad ka dang iaid ha ka lynti duriaw lyngba ki sngi bad ki miet kiba bun, U Mynsiem U Blei U la wan hap hapoh ha u ban pynkhih ia u ban duwai bad shu iai duwai. Ka jingbitar ka la wan lap ha u ba don napdeng ki para nong-Amerika kiba la kynthoh shaphang jong u ba um long uba bit satia ban leit long mishoneri sha ri India Kane ka jingkren bein ki lok bad ki para shnong jong u ka la pynsngewskuiñ bad pynbitar ia u ba u dei ban shu duwai bad iai duwai. Kumta haba ka lieng ka la iaid bad ba ka jingiaid lynti ka dei ban long kaba kham slem, u la dem khohsiew bad duwai jur ha U Blei ba U Blei un pynbaptis ia u da U Mynsiem Bakhuid khnang ba un ioh khring shibun ki mynsiem ha ri India sha ka jingpynim U Jisu Khrist Kumta baroh shilynter lynter lynti ka jingiaid duriaw, u John Hyde u la shu duwai bad iai dwai. Ka mynsiem bad bor duwai ka la rung bad trei jur ha u naduh kata ka jingiaid duriaw ban pynlong ia ka jingim jong u hadien nangta—'**Ka jingim jong ka Jingdwai**".

Ha ki snem kiba hadien jong ka jingim jong u, U Blei u la pynlong ia u **u Atiar Nongdwai uba khraw bad uba phylla**. Ha ka jingshisha ka jingtrei kam mishoneri jong u ha ri India ka la long kaba seisoh katta katta, bad dei lyngba ki jingdwai kiba jur ba U Blei u la pynim ia kiba bun ki mynsiem kiba kordor ha ri India. U John Hyde um long satia u mishoneri uba stad lane uba proh jabieng ; um long ruh u nongialap uba donbor, hynrei **u long pat u riewdwai uba khraw**. Hangno hangno haba u dwai bad ha kano kano ka jaka kiba u ieng ban dwai, u mynsiem bakhuid u shu shongdap bad shu shlei hapoh jong u, kat haduh ba kiba shong marjan bad u bad kat ha kaba ka jingsawa ka jingdwai jong u ka kot u mynsiem jong U Blei u shu trei bad pynkylla ia ki.

Ha ki khadar snem kiba nyngkong jong ka jingim jong u ha ri India u la shu pynlut ia ka por khambun eh ha ka jingpule ia ka ktien bakhuid U Blei. Haba ka ktien U Blei ka la ioh jaka bha ha ka jingim jong u, u la sdang ban pyntreikam ia kiba bun ki jinghikai bad ki jingkren ka ktien U Blei. Ka jingtrei kaba paw madan eh jong u ka long ka jingialap bad ka jingphla kaba shlei, na u man ka por lyngba ki jingdwai kiba neh bad ba kaba u iaid na kawei ka nongrit sha kawei pat ha ri India ba shaphang shatei ban ialap ia ka gospel ka jingpynim U Jisu Khrist.

Ha ka jingim jong ka jingdwai u John Hyde, u shait kham dwai eh na ka bynta ki briew ki bym pat shym la pynim. U John Hyde u pangnud katta katta haba u shem ba kiba ker sawdong ia u, kata ki hindu, ki musulman bad ki sikh ki long ki bym ngeit. Na ka bynta kane u la iakut ha U Blei bad iasaid jur na ka bynta jong ki ba un ktah kloi kloi ia ki bad ba kin wan sha ka jingtip ia U Jisu Khrist uba U Trai. U la ju leh ia kane ka rukom man ka sngi bad da ki bun kynta u pynlut ban dwai na ka bynta ki bymngeit baroh.

Ha ka snem 1908, u la ioh ia ka jingkyntu hapoh ka mynsiem ban dwai shisngi shisngi tang na ka bynta kawei

kawei ka mynsiem. Kane ka la jia shisha bad phylla eh. U Blei u la jubab ia ki jingdwai jong u. Ha ka snem 1909 pat u la pan na U Blei ha ki jingdwai na ka bynta arngut ki mynsiem shisngi shisngi. Ia kane ruh U Blei u la leh phylla da kaba u jubab ia ki jingdwai jong u Ha ka snem 1910 pat u nang pynkiew sha ki saw ngut ki mynsiem shi sngi shi sngi. Ha kane ka juh ka rukom ia ki jingdwai jong u, U Blei u la jubab. Kumta ka la ju long barabor ba haduh 400 ngut kiba wan kylla khristan la ju pyniasoh sha ka balang man ka snem. Kane baroh ka la long tang da ka jingdwai barieh jong u khlem da ialap ne pynsngew ha ki ia ka gospel.

Ka jingim u John Hyde ka long ruh ka jingim jong ka jingkhuid U la im bad iaid khuid ha khmat U Blei barabor da kaba u pynkyntang ialade sha u man ka khyllipmat. **Kane ka jinglongkhuid kaba don ha u ka la idei ba U Blei ban jied ia u da kaba pynlong ia u uta u riewshlur ba kyrja mynsiem uba dei ban shu dwai bad iai dwai** U Blei un pyndonkam ruh ia ka jingim jong phi bad jong nga ban long ki riewdwai tang lada ngi la ioh ia ka jingpynkhuid kaba tang na u hi bad pdiang ia ka jingshonshap u mynsiem bakhuid Ka ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba U Blei u la buh kyrpang ia ki briew jong u ba kin pyndep ia ka jingthmu ba khraw :--

"Nga la buh ki nongap ha ki kynroh jong pha, ko Jerusalem ; kin ym sngap jur mynsngi lane mynmiet : phi ki nongpynkynmaw jong U Trai wat shongthait, bad wat ai ia u ban shongthait katba um pat pynskhem, bad katba um pat pynlong ia ka Jerusalem ka jingiaroh ha ka pyrthei" (*Is 62 : 6,7*).

U John Hyde um shym la im ia kane ka jingim tang halade, hynrei u la pynkhih bad kyrsiew ia kiwei ruh ki paranongtrei bad ki parabangeit ban leh bad bud ia ki nuksa jong u. Ka jingim jong ka jingdwai jong u ka la pynlong nongbud ia kiba bun ki mishoneri kiba don ha ri India ha kata ka por. Ha ka snem 1904, shi kynhun ki mishoneri ha ri India, da ka jingpyrsad mynsiem ka jingim jingdwai u John Hyde, ki la pynlong ia ka seng kynhun

Jingdwai jong ka jylla Pynjab ba la khot ka: **"Punjab Prayer Union"**. Ia kino kino kiba kwah ban long dkhot ha kane ka seng jingdwai la dawa ba ki dei ban sain ia **ki 5 tylli ki nongrim kiba long** kumne harum :—

1. Phin dwai na ka bynta ka jingkhie im ha ka jingim jong phi, ha ka jingim jong ki para nongtrei jong phi, bad ha ka balang ?

2. Phi thrang na ka bynta ka bor bah U Mynsiem Bakhuid ha ka jingim bad jingtrei jong phi, bad phi ngeit ba phim lah ban iaid shaphrang khlem kane ka por ?

3. Phin dwai ba phin ym sngewlehrain ia U Jisu ?

4. Phi ngeit ba ka jingdwai ka long ka lad kaba khraw ban pynioh ia kane ka jingkhie im ba kynja mynsiem.

5. Phin buh shikynta shiteng man ka sngi katba lah hadien ka shiteng sngi ban dwai na ka bynta kane ka jingkhie im thymmai bad phi mon ban dwai haduh ba kane ka jingkhie im thymmai kan da wan ?

Katei ka seng jingdwai ki khristan nongtrei jong ka jylla Pynjab ka la trei kam jur katta bad nangne ka la khie ka ribaibal ba jur. U mynsiem bakhuid u la trei jur hapdeng ki khristan ka jylla Pynjab bad ki soh jong ka jingtrei ba jur jong u ki la paw ha kiba bun ki jingtrei jong ki mishoneri bad ki balang ha ka jylla Punjab.

Ha kawei ka por, katba u John Hyde u dang kren hapdeng jong ka jingialang katei ka Seng-Kynhun Jingdwai, la iathuh ba hadien ba ki la dep iarwai, u John Hyde uba la shong sngap jar hapdeng jong ki u la ieng ban kren da u mynsiem bakhuid: "Ko ki para, ngam shym la thiah hynnin baroh shimiet, bad ngam shym la bam ei ei mynta ka sngi. Nga la don ha ka jingiasaid ialeh bad U Blei. Nga sngew ba u la maham ia nga ban wan shane ban phla sha phi shaphang khyndiat kiei kiei kiba u leh na ka bynta jong nga, bad nga la iasaid bad U ba ngam dei ban leh ia kane. Dang myntan janmiet khyndiat por nga la ioh i ka jingsuk shaphang kane bad nga la mynjur ban kohnguh ia

u, bad mynta nga la wan ban iathuh ia phi tang khyndiat kiei kiei kiba u la leh na ka bynta jong nga".

Katba u dang pule ia kine kiei kiei baroh, hangta hangta hi la pyndap ia kata ka jingialang da u mynsiem bakhuid. Kiba la iadon hangta ki la sngewkynduh baroh ia la ki pop kiba tap ia ki. Nangta u la ong pat ha ki ia kine ki ktien **To ngin iadon ka aiom jingdwai**" (Let us have a season of prayer). Kumta baroh ki la iadwai bad ki la iadem khohsiew hangta hi. U mynsiem U Blei mar kumta u la trei jur hapdeng kata ka jingiaseng Baroh ki la iaphla ia la ki pop, ki da kyiuh bad pait ka dohnud na ka bynta la ki jong ki pop. La pynpaw haba shai ia ki pop barieh jong ki bad nangta ka jingkmen ka la wan pyndap badien ia ki baroh namar ka jingpdiang jong ki ia ka jingtrei u mynsiem.

U John Hyde u la im tang khyndiat snem ha ri India. U la iap noh ha ka snem 1912 bad ha ka snem 1911 u la leit phai noh sha la ka jong ka ri hapdeng ka jingpang kaba jur. Ha ka por ba u leit phai sha Amerika, u la iaid lyngba ka ri Bilat. Ha ri Bilat u la ioh ban leit jngoh ia ka shnong Shrewsbury ha kaba u la pynlut ia ki sngi bad ki taiew ban dwai na ka bynta ka jingiaseng Ialap ha ri Bilat ha kaba u Dr. J. Wilbur Chapman bad u Charles M. Alexander ki ialap. Ka jingdwai kaba jur jong u ha Shrewsbury ka la ktah ia ka jingiaseng ialap baroh kawei kat haduh ba u Dr. J. Wilbur Chapman, uta u nongialap u la shah ktah jur ha ka jingdwai jong u.

Ia u John Hyde la ju tip ruh ia u da ka kyrteng kum u "**Hyde Nongdwai**" (Praying Hyde) u briew ba la pynsleh da u mynsiem bakhuid ban shu dwai bad iai dwai.

Ka jingdon ki briew kiba kum u John Hyde ka long kaba donkam tam ha kine ki sngi hapoh ka balang. Dei tang ki briew kiba kum kine kiba lah ban pynkhiah noh ia ki jingpang ba kynja mynsiem ha ka balang, ban pynjem ia ki jingiapher jingmut, ban weng noh ia ki jingialeh bad jingiapait iapra, ban jop ia ki mynsiem ba kordor, ban pyndem noh ia ki bor jingdum, ban mad ia ka jingjop hapdeng

ki jingtynjuh, ban wallam ia ka jinglong mynsiem ba jylliew hapoh ka balang, ban iohi ia ka jingdon U Blei hapdeng ki briew jong u bad ban ithuh ia ka jingieit jong u ia ki briew kiba la jot bad la rem.

Ka kyrteng John Hyde ka long ka kyrteng kaba donbor ha ka histori ba kynja mynsiem jong ka balang. Ha u ki don **artylli ki jinglong ba kordor** jong **ka jingieit ia ki mynsiem** ba kordor bad **ka jingiasyllok ba kyntang bad U Blei** Ka ktien U Blei ka ong : "*Ka jingkyrpad uba hok ka lah shibun*" (*Jak 5 : 16*).

LYNNONG XIV.

KA JINGSUK HAPDENG KA JINGPYNLONG.

U Blei haba u buh ia ngi ban im ha kane ka pyrthei, um shym la buh ia ka jingim kaba suda, hynrei u la buh ruh ei ei ba ngin lum kum ka jingtip na kane ka jinglong baroh kawei ha kaba ngin pynleit shipor ia ki sngi shongbasa jong ngi. Ha kano ka jingpynlong baroh kawei, ngi iohi ym tang ialade kum ki jingthaw ba kyrpang U Blei, hynrei ngi iohi ruh ia ki matti bad ia ki kam ki shynriahti jong u. Naduh ka mariang ha kaba ngi jngi ialade man ka sngi hapdeng ki lum ki wah kiba itynnad ryngkat bad ka lyer ba ngi ring mynsiem, ka um ba ngi dih, ki jingthung jingtep bad ki jhur ba bang ba ngi bam man la ka sngi haduh ki dohkha kiba don hapoh um bad ki mrad ki mreng ba bun jaid ba U Blei u ai ha ngi ban long jingbam ki iathuh shynna bad kren ha ngi ba ki long ki kam jingleh U Trai Nongbuh nongthaw. Lada ngi phai pat sha ki sahit bneng kum u lyoh ba bun rong ka por mynstep bad por mynmiet, ka sngi, u bnai bad ki khlur, ki pynpaw ha ngi baroh ia ka jingmaian bneng bym lah batai bad sngewthuh. U Blei uba thaw ia kine kiei kiei baroh u la thaw phylla tang na ka bynta jong phi bad jong nga Namarkata lada don ei ei ba U Blei u la iehnoh ha ngi ia kata kaba kordor tam ba ngin lum na ka jingstad ba phylla bad ba maian jong u ka long ba ngin iohi ia u na ba sdang haba kut **ba u long ma u U Trai ka Jingpynlong baroh kawei.**

Ka Jingpynlong baroh kawei kaba U Blei u la thaw bad buh kyrpang na ka bynta jong ngi baroh ka don sa kawei pat ka jingiathuhkhana ba sngewthiang kaba long ka jingleh kaba khraw tam jong u na ka bynta jong ngi. Kata ka long ba hapdeng ka jingdapbiang ka ïa, U Blei u la phah ia la u khun ba ieit eh jong u U Jisu Khrist ban wan shane ka pyrthei ban iap halor ka diengphna na ka bynta ki pop jong ngi ki briew kiba jot bad barem. U nongrwai Salm haba u iohi ia kane ka jingleh ba khraw bad ba phylla tam ia ngi um lah khlem da iaroh ia kane ka jingieit ba khraw U Blei ia ngi mynba u phla :—

"Haba nga pyrkhat ia ki bneng jong me ka kam ki shynriahti jong me, u bnai bad ki khlur kiba me la buh ; u briew u long aiu, ba me kynmaw ia u ? bad u khun u briew, ba me wan khmih ia u ? Naba me la pynlong ia u tang khyndiat kham poh ban ia U Blei, bad me la pynphong pansngiat ia u da ka burom bad ka jingpyndonburom. Me la pynlong ia u ban ioh ka jingsynshar halor ki jingleh ki kti jong me ; me la buh ia kiei kiei baroh hapoh ki slajat jong u" (*Salam 8 : 3-6*).

Kane ka jingpynlong baroh kawei kaba U Blei u la thaw kyrpang ka long ka jingpynpaw ia ka burom U Blei. Dei hangta ba u briew u lah ban ithuh ia ka jinglong bymjukut U Blei bad ba ma u u long tang u khniang, ka syrngiew bad ka khyndew. Ka mariang kaba dap tang da ka jingitynnad suda kat shaba pnai ka iai phla bad iai ialap ha ngi ia ka bor ba khraw U Blei ba ngi dei ban ithuh kloi kloi ia u ba u long u Nongpynim jong ngi Ka ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba kane ka jingpynlong ka hap baroh hapoh ka jingsynshar jong u Kam shym la don shwa ia u la ka la don shwa ia ngi U long ma u "u *Alpha bad u Omega uba nyngkong bad uba khadduh uba sdang bad uba kut*" (*Jingpyn 22 : 12*). Namar ba U la shwa ia baroh, U Blei u la pynkhreh ia ka lad jingpynim naduh kita ki yrta bymjukut ban siewspah ia ngi. U Jisu Khrist u khun baieit eh jong u uba la wan sha kane ka pyrthei la jan dap arhajar snem mynta u la dep iap lypa naduh kita ki yrta bymjukut, ia uba u Blei u la pynpaw ha ki briew pat hadien ka jingpynlong. Ka ktien U Blei ka la phla ia kane ka jingshisha ba

U Jisu u khun U Blei u long *"uta u khun langbrot, ia uba la pyniap la myndang long ka pyrthei"* (*Jingpyn 13 : 8*)

Ka Jingpynlong kaba U Blei u la thaw kyrpang na ka bynta jong ngi kan iai sah haduh kata ka sngi ba U Blei un sain dur thymmai pat ia ka. Kane kan jia ynda haba U Blei un siewspah janai ia kiba ngeit baroh Namar kata dei tang kito kiba ithuh ia U Trai ka mariang ba u long ruh u nongpynim, ki ban long ki trai shnong ka hima ba kynja mynsiem jong ka pyrthei ka ban sa wan. Ha kata ka pyrthei ka ban sa wan, ynda haba ka mariang kan kylla dur pat bad ka jinglong thymmai kan tap ia ka jingpynlong hangta *"te u suri un shong lem bad u khun langbrot, u labasa ruh un dem bad u khunblang ; u khun masi ruh bad u sing samla bad u masi sngaid lang ; bad u khynnah rit un ialam ia ki. Ka masi ruh bad ka dngiem kin iabam : ki khun jong ki kin iademlang ; bad u sing un bam phlang kum u masi dab. I khynnah ba dang buiñ ruh in ialehkai ha ka thliew u seiñpuh, bad i khynnah ba la iehnoh buiñ in buh la ka kti ha ka krem u seiñiong. Kin ym pynmynsaw lane pynwit ha u lum ba kyntang jong nga baroh : namar ka pyrthei kan dap da ka jingtip ia U Trai, kumba ki um ki tap tin ia ka duriaw"* (*Is. 11 : 6-9*).

Hapdeng jong ka jingsuk, U Blei U la thaw ia kane ka jingpynlong. U Blei u kwah bad angnud ruh ba u briew uba im ha sla jong kane ka jingpynlong un ioh ia kata ka jingsuk kaba u briew um lah ban ioh na ka pyrthei hynrei na u. Don tang uwei uba lah ban ai ia ka jingsuk ba shisha. Uta u long u khun baieit eh jong u U Jisu Khrist uba la ong ia kine ki ktien : *"Ia ka jingsuk nga iehnoh ha phi, ia ka jingsuk ka jong nga nga ai ha phi, ym kumba kata ka pyrthei ka ai, nga ai ma nga ha phi"* (*Ioan 14 : 27*). **Mynta ruh u kwah ban pynlong ia ngi ki jingthaw ba thymmai jong u** lada ngin aiti noh ialade sha u ha ka jingkylla kaba mut bad da kaba iehnoh ia ki pop jong ngi. Da ka jingiap U Jisu Khrist halor ka diengphna, U Blei u la thaw thymmai ia ka jingpynlong baroh kawei. Un pynlong thymmai ia ngi nadong shadong bad buh ia ka jingsuk hapdeng jong ngi lada ngi pdiang noh mynta hi ia U Jisu Khrist kum u

nongpynim jong ngi. Ka ktien U Blei ka la kular ia kane :—"*Kumta lada uei uei ruh u don ha U Khrist, u long u jingthaw ba thymmai ; kiei kiei ruh kiba rim ki la duh noh, ha khmih kiei kiei baroh ki la jia long kiba thymmai*" (*2 Kor 5 : 17*).

Ka jingpynlong kaba U Blei u la buh na ka bynta jong ngi ka pynkynmaw ia ngi man la ka sngi ba ka jingim kaba ngi im ha kane ka pyrthei ka long kaba lyngkot. Ka ktien U Blei ka ong :—"*Naba shihajar snem ha khmat jong me ki long kum mynhynnin haba ka la leit noh, bad kum ka jingap kylliang mynmiet. Me rong noh ia ki kum da ka jingshlei ; ki long kum ka jingiohtkiah : mynstep ki long kum u phlang u ba mih. Mynstep u phuh, bad u nang san ; la janmiet la ot noh ia u, bad u iap stai*" (*Salm 90 : 4-6*).

Hapdeng ki sngi kiba lyngkot kiba U Blei u la buh ia ngi ban im ha kane ka pyrthei ; u la shah sngewbha ruh ia ngi ba ngin bsa ialade na ki jingbam ka khyndew khnang ba ngin koit ngin khiah bad ba ngin lah ban kyrshan ialade bad ia la ka ing ka sem. Hapoh kane ka jingpynlong ki don ki syntiew ba iwbih, ki jingthung ba bun jaid ban bam, ki kynbat ki phlang ba itynnad, bad ki dieng ki siej ba phylla. Ka ktien U Blei ka ong :—

"*Ka khyndew ka dap da ka jingleh isynei U Trai*" (*Salm 33 : 5*)

"*Ka khyndew ka long ka jong U Trai, bad ka jingdap jong ka ; ka pyrthei bad kiba shong ha ka. Naba u la seng ia ka halor ki duriaw, bad u la pynskhem ia ka halor ki jingshlei*" (*Salm 24 : 1-2*).

Na ka bynta kine kiei kiei ngim dei ban klet ban ainguh ia U Blei man la ka sngi na ka bynta ka jinglehisynei jong u ia ka jingim jong ngi ha ka liang ka bam ka dih bad ka kup ka sem.

U Blei um shym la buh ia ngi hapdeng ka jingpynlong kaba eh bad kaba shitom katta katta. Ngi dei ban kynmaw ba u la thaw kyrpang ia ka tang na ka bynta jong ngi u khun bynriew ha kane ka pyrthei. Namar kata dei hangne ruh hapoh ka khrum jong ka bneng ba ngi dei ban pdiang noh ia U Trai ka jingpynlong kum U Trai halor ka met bad ka mynsiom U Blei u ai ia ngi ka por tang khyndiat eh ba ngin kylla kaba mut na ki pop jong ngi. Katba ka jingim lyngkot jong ngi hangne kam pat wai bad katba ka jingbitar jong u kam pat wan, to ngin ithuh noh ia U Blei kum u kpa jong ngi bad ia U Jisu Khrist u khun jong u kum u nongsiewspah jong ngi Kane ka mariang kaba ngi ring mynsiem bad kane ka jingpynlong kaba ngi shong kin long jingbam ia ki met bad ki mynsiom jong ngi man ka sngi lada ngi pdiang noh mynta ha ki dohnud jong ngi ia U Trai ka jingpynlong kum u nongsiewspah jong ngi. Hapdeng kane ka jingpynlong ngin shem tang ia ka jingsuk. Ka jingim la ka lyngkot kan long kaba dondor, la ka shitom bynrei kan suk, la ka jynjar hynrei kan kmen.

Don ka jingsuk hangne kaba tap ia ka jingpynlong—ka jingsuk ba ngi lah ban ioh na U Jisu Khrist u khun jong U Blei. Ka jingpynlong kaba U Blei u la khreh lypa na ka bynta kito kiba la siewspah da ka snam u khun jong u, kan long kaba kham iphylla bad ithiang katta katta ban peit ynda ka jingim jong ki ka la wai noh na kane ka pyrthei.

"Bad u la pyni ha nga ia ka wah basngur ka um ka jingim, kaba phyrnai kum u mawleiñ, kaba mih noh na ka khet U Blei bad ka jong uta u khun langbrot, hapdeng kata ka lynti bah jong ka. Bad ha baroh arliang jong kata ka wah la don u dieng ka jingim.........Te ka jingtim baroh kan ym long shuh : bad kata ka khet jong U Blei bad jong uta u khunlangbrot kan long ha ka : bad ki shakri jong u kin ia shakri ia u ; bad kin iohi ia ka khmat jong u ; bad ka kyrteng jong u kan long halor ki shyllangmat jong ki" (*Jingpyn. 22 : 1-4*).

Ki Kot ba la pynmih da u Nongthoh

1. KA JINGSHEM MYNSIEM U KHRISTAN Rs. 2.50
2. KA DIÑG BÂMEH ... ... Rs. 2.50
3. KA JINGSUK KUM KA ẄAH ... ... Rs. 3.00

Lah ban ioh ia kine ki Kot na ïing jong u Nongthoh.

Address :- REV. L. DKHAR,
JAIAW LAITDOM,
SHILLONG - 793002.

